

AMERSFOORT

AMATEUR KUNST

HET KLOPPEND HART VAN DE STAD

SCHOLEN
IN DE KUNST

AMATEURKUNST INSPIREERT EN VERBINDT

De vorige notitie *Amateurkunst het zout van de stad*, werd uitgebracht in 2013, in een periode waarin de amateurkunstverenigingen hebben aangetoond dat ze ook in een tijd van recessie slagvaardig omgaan met ambities voor de toekomst.

In oktober 2017 werd de gemeentelijke Cultuurvisie Amersfoort 2030 gepubliceerd. Hierin wordt verwoord dat een bruisend cultureel klimaat niet kan bestaan zonder een brede basis van amateurkunst. Een brede en vitale basis voor amateurkunst is daarom onmisbaar in de stad. Naar aanleiding van de Cultuurvisie zijn verschillende werkgroepen aan de slag gegaan met het uitwerken van belangrijke thema's. Dit was ook de aanleiding voor Amersfoortse amateurkunstverenigingen en Scholen in de Kunst om de handen ineen te slaan en een geactualiseerde visie en perspectief voor de amateurkunst in de stad voor de komende jaren te schrijven.

Cultuur in Amersfoort bloeit en daarmee ook de amateurkunstverenigingen. De beleidswerkgroep amateurkunst heeft een visiedocument geschreven onder andere op basis van speerpunten van de Cultuurvisie 2030. Daarnaast zijn onderwerpen uitgewerkt naar aanleiding van gesprekken met de verenigingen tijdens de regelmatige netwerkoeverleggen, er zijn verschillende notities gelezen van de gemeente Amersfoort, de stedelijke regio en de provincie Utrecht, zoals de visiedocumenten van ARCT-Talent in de Regio, Cultuureducatie onderwijs, Regiowerking, Visie Stadshart 2017, het nieuwe CultuurPact Utrecht-Amersfoort, het cultuurprofiel van de stedelijke regio Utrecht 'Eeuwig Jong' en de landelijke visies op amateurkunst via koepelorganisaties en het LKCA.

In onze visie is en blijft amateurkunst de inspirerende en verbindende factor in het ruime culturele (stedelijke en regionale) aanbod van Amersfoort. Amateurkunst als kloppend hart van de stad!

SAMENSTELLING BELEIDSWERKGROEP AMATEURKUNST

De Beleidswerkgroep Amateurkunst is samengesteld uit verschillende disciplines. Een mix van grote en kleine verenigingen die niet voor hun eigen vereniging hebben gesproken, maar alle amateurkunstverenigingen hebben vertegenwoordigd.

Marina van Beekveld

Vocal Group Jammin'/Koor

Lex Boon

voorzitter netwerk

Gezamenlijk Muziekoverleg

Leonie van Grootel

Wilskracht/Muziekvereniging

Frans de Kok

voorzitter netwerkoeverleg Koren

Jennelien Nielsen

Amersfoortse Muziektheatergroep Totaal/Musical

Rob Renshoff

Fotokring Eemland/Beeldend

Ellen van Genuchten

Scholen in de Kunst/Platform Amateurkunst

Anton Groot

Scholen in de Kunst/Platform Amateurkunst

INHOUD

	KUNST RAAKT MENSEN	7	6 IDENTITEIT VAN AMATEURKUNSTVERENIGINGEN IN DE WJUKEN	33
	Aanbevelingen		Een sociaal-maatschappelijke functie	
1	AMATEURKUNST & CULTUURPARTICIPATIE: VERKENNING VAN HET VELD	11	Samenwerking met wijkbewoners	
	Duizenden Amersfoorters			
	40% van de bewoners doet aan cultuurparticipatie			
	Georganiseerd en ongeorganiseerd			
	Jongerencultuur			
	Het zout van de stad 2013			
2	AMATEURKUNST IN VERENIGINGSVERBAND: STAND VAN ZAKEN	17	7 SUBSIDIEREGELINGEN EN AANPASSINGEN	37
	Opleidingen		Subsidies amateurkunst	
	Behoud en verbetering van leiding en kwaliteit		Bezuiniging	
	Jongeren betrekken bij verenigingen		Regeling Incidentele subsidies amateurkunst/ projectsubsidies	
	Samenwerking		Aanpassingen regelgeving structurele subsidie, leidingkosten	
	Bundelen van inkoop/mantelcontracten		Regelgeving voor verenigingen met deelnemers buiten de gemeente Amersfoort	
	Netwerkoverleggen		Minder draagkrachtigen	
	Niet doorontwikkelde actiepunten			
	Huidige stand van zaken			
	Resumé		8 DE ORKESTENSTRUCTUUR	41
3	HUISVESTING EN PRESENTATIE	21	Opleidingen	
	Casus huisvestingsproblematiek		Samenspel bij het KSO	
	Repetitieruimte		Doorstroming en ontbrekende schakel	
	Gemeentelijk onderzoek			
	Podiumbehoefte/presentaties			
	Samenvatting uitkomsten beknopt onderzoek		9 AANDACHTSPUNTEN VOOR EEN VITALE TOEKOMST VAN AMATEURKUNSTVERENIGINGEN	47
4	REGIOWERKING: AMERSFOORT ALS AANTREKKELIJKE STAD	25	Amersfoort springt er positief uit	
	Regiomagneet		Bestuurlijke uitdagingen en visie	
	De agglomeratievoordelen van een grote stad		Vindbaarheid amateurkunst/zichtbaarheid	
5	ONTWIKKELEN VAN TALENT, AMATEURKUNST EN ONDERWIJS, LEARNING BY DOING	29	Bewustwording van veranderingen in de samenleving, sociale vitaliteit	
	Talent		Platform Amateurkunst en korte lijnen met het gemeentelijk beleid	
	Talenten en hun ontwikkeling bij amateurkunstverenigingen		Combinatiefunctionarissen cultuur	
	Cultuureducatie/participatie in het onderwijs		Aandachtspunten en aanbevelingen	
	Faciliteren van talenten			
			10 BIJLAGE: SAMENVATTING UITKOMSTEN BEKNOPT ONDERZOEK RUIMTEGEBRUIK	51
			Repetitieruimten	
			Presentatieruimten	

KUNST RAAKT MENSEN

Vele inwoners van Amersfoort houden zich wekelijks met kunst bezig als beoefenaar van een of meerdere kunstvormen. Een groot deel van deze kunstbeoefenaars doet dit niet beroepsmatig maar is actief in de amateurkunst. Het is dan ook niet verwonderlijk dat binnen de gemeente Amersfoort veel organisaties en verenigingen bestaan die actief zijn op een terrein van de kunst.

De Cultuurvisie Amersfoort 2030 gaat uit van het versterken van drie samenhangende invalshoeken: cultuur heeft een intrinsieke waarde voor mens en samenleving, cultuur draagt bij aan een aantrekkelijke stad en cultuur draagt bij aan een verbonden stad. De Cultuurvisie 2030 onderschrijft het belang dat de gemeente hecht aan de beoefening van kunst en het belang dat kunst en kunstbeoefening heeft voor de inwoners van de gemeente. Kunst heeft een positieve invloed op de samenleving.

Deze visie geeft een beeld van de in Amersfoort gevestigde amateurkunstorganisaties en -verenigingen en beschrijft op welke wijze hun activiteiten zich verhouden tot de Cultuurvisie 2030.

We kijken ook terug op de hoofdpunten zoals die werden benoemd in 2013. We kijken naar de huidige situatie van de amateurkunst in verenigingsverband, de huisvesting van verenigingen, de subsidieregelingen, de aantrekkingskracht en naar de regiowerking van de stad Amersfoort. We bespreken thema's als de verbinding van cultuur met maatschappelijke vragen in het sociaal domein, de identiteit van amateurkunstverenigingen in de wijken, amateurkunst en onderwijs en de aantrekkingskracht van een grote stad op kunstbeoefening.

Als laatste bieden we mogelijkheden aan om de amateurkunstverenigingen vitaal te houden voor de toekomst. Hiervoor doen we aanbevelingen. Deze aanbevelingen zijn gericht op de drie partijen die een belangrijke rol spelen voor de amateurkunst in Amersfoort: de gemeente, de ondersteunende (kunst)instelling en de verenigingen zelf.

AANBEVELINGEN

Omdat in de toelichtende hoofdstukken diverse aanbevelingen en beleidsvragen zijn benoemd zijn deze gebundeld onder de kop Aanbevelingen.

De gemeente

- Zorgt voor goede huisvesting voor repetities en betaalbare uitvoeringsruimten en voor expositieruimten voor beeldende kunst.
- Faciliteert een scout/jongerenwerker in de wijken die de jongeren kent; een netwerker die lastig te bereiken jongeren en/of ongeorganiseerd opererende groepen in contact kan brengen met verenigingen, kunstinstellingen in de stad en andersom.
- Zorgt voor een duidelijke verbinding door amateurkunstverenigingen in te zetten als promotionele ondersteuning voor de lokale economie.
- Koppelt op gemeentelijk niveau nieuwe bedrijven aan amateurkunstverenigingen.
- Zorgt voor een goede subsidieregeling, aangepast aan de veranderende omstandigheden en inzichten.
- Stimuleert regionale samenwerking en talentontwikkeling.

De ondersteunende (kunst)instelling

- Zorgt voor een goede subsidieregeling die aangepast is aan de veranderde omstandigheden en inzichten.
- Vergroot de kwaliteit van de verenigingen door het organiseren van workshops of korte cursussen.
- Stimuleert de zichtbaarheid en de diversiteit in aanbod van amateurkunst in de stad/regio.
- Onderzoekt op welke wijze de cultuurparticipatie van jongeren buiten het verenigingsleven vorm krijgt en ontwikkelt hiervoor een passende aanpak.
- Stimuleert en zorgt voor een relatie tussen amateurkunst en het onderwijs.
- Ondersteunt de verenigingen op diverse terreinen - in netwerken- en bij ontwikkelen van activiteiten en kennisdeling.
- Ontwikkelt de doorstroom van talenten.
- Ontwikkelt samen met de verenigingen en orkesten een breed plan om de animo voor het bespelen van alle instrumenten te stimuleren, zodat er geen gaten in de bezetting van alle soorten orkesten ontstaan.

- Ontwikkelt een gezamenlijke visie met verenigingen om de problematiek van doorstroming vanuit de orkesten op te lossen en zorg voor een goede follow-up voor musici binnen de stedelijke orkesten.
- Stimuleert regionale samenwerking en talentontwikkeling.

De vereniging

- Zorgt voor relaties met het onderwijs om de basis te blijven versterken.
- Is innovatief, speelt in op veranderingen en probeert met moderne middelen jongeren te bereiken, maar vergeet ook de focus op andere doelgroepen niet.
- Zorgt voor een vitaal bestuur, wisselt om het aantal jaren van bestuur, zorgt voor dynamiek.
- Is als vereniging zichtbaar, vindbaar en weerbaar.
- Experimenteert met nieuw oeuvre en zoek andere verenigingen op om samen aan een programma te werken. Dat kan ook buiten de eigen culturele discipline en buiten de stad in de regio, zorg voor diversiteit.
- Zorgt voor inclusiviteit, voor die mensen/groepen die barrières ondervinden om mee te doen.
- Zorgt voor een financieel gezonde vereniging.
- Zoekt innovatief naar wegen om voldoende inkomsten te genereren en kosten te drukken.
- Participeert bij wijkactiviteiten en sociaal maatschappelijke vraagstukken, wees aanwezig en zichtbaar in de wijk/stad/regio.
- Ontwikkelt kwaliteit door te streven naar goede leiding/kader voor de vereniging en investeer hierin.
- Richt zich op samenwerking, netwerkvorming en kennisdeling.
- Zorgt voor een goede visie voor de komende 5 tot 8 jaar.
- Ontwikkelt samen met de verenigingen en orkesten een breed plan om de animo voor het bespelen van alle instrumenten te stimuleren, zodat er geen gaten in de bezetting van alle soorten orkesten ontstaan.
- Ontwikkelt een gezamenlijke visie met opleidingsinstellingen en collega-orkesten om de problematiek van doorstroming van de orkesten op te lossen en zorg voor een goede follow-up voor musici binnen de stedelijke orkesten.
- Stimuleert regionale samenwerking en talentontwikkeling.

1. AMATEURKUNST & CULTUURPARTICIPATIE: VERKENNING VAN HET VELD

*"In Amersfoort is er veel amateurkunst. Dat is in de eerste plaats goed voor het welzijn van de mensen die dat beoefenen. Maar tegelijkertijd is het de brede basis van het culturele veld. Vele amateurkunstverenigingen bieden vaak laagdrempelige voorstellingen en exposities. Vele beoefenaars van amateurkunst zetten zich in als vrijwilliger en zijn regelmatig (betalende) bezoekers. Een bruisend cultureel klimaat kan niet bestaan zonder een brede basis van amateurkunst. Ook daar moet ruimte voor zijn in de stad."*¹

DUIZENDEN AMERSFOORTERS

Dit is zichtbaar door openbare presentaties van verenigingen en door het werk van diverse gesubsidieerde en ongesubsidieerde instellingen, zoals bv. Scholen in de Kunst en particuliere partijen. Het veld van de amateurkunst is breed en divers. Amateurkunst is een vorm van kunstbeoefening die raakt aan allerlei uitingsvormen waarin mensen actief en creatief zijn in de vrije tijd, die vormend zijn voor hun identiteit, om te ontspannen of belangrijk zijn om vaardigheden te verbeteren. Kunst raakt mensen. Professionele beroepsmatige kunstenaars zijn ooit als amateur begonnen. Zij hebben – meestal vanuit die amateurbasis achtergrond – al de ruimte, benodigde opleiding en middelen ontvangen om te kunnen groeien.

De term cultuurparticipatie wordt gebruikt als een overkoepelende term voor alle vormen van deelname van mensen aan kunst, cultureel erfgoed en media in de vrije tijd, in de wijk, in het sociaal domein, buiten school en werk. Het beoefenen of consumeren van amateurkunst is immers niet alleen fijn om te doen of leuk, maar biedt mensen ook de mogelijkheid te participeren in de samenleving. Cultuurparticipatie is de voedingsbodem van ons culturele leven; het kloppend hart van de stad.

40% VAN DE INWONERS DOET AAN CULTUURPARTICIPATIE

Als Amersfoort model staat voor een gemiddelde stad, betekent dit volgens de Monitor Amateurkunst 2017 dat 40% van de inwoners van zes jaar en ouder in de vrije tijd iets kunstzinnigs of creatiefs doet.² Omgerekend gaat het om circa 60.000 Amersfoorters. Meer Amersfoorters zijn dus geïnteresseerd in het als liefhebber beoefenen van de amateurkunst dan er nu via de bestaande instellingen/organisaties en verenigingen zichtbaar en actief zijn. Een snelle berekening leert dat tussen de 15.000-17.000 mensen zijn te traceren via cursussen van kunstinstellingen, amateurkunstverenigingen en particuliere aanbieders van cursussen. Daarnaast, en niet onbelangrijk, zijn er vele groepen vanuit verschillende culturen die georganiseerd zijn in eigen verenigingen, clubs, via culturele activiteiten vanuit moskeeën, ouderraden e.a. waarvan bij Platform Amateurkunst geen aantallen bekend zijn. Tevens zijn er vele deelnemers aan festivals, groepen die thuis in een sociale context met elkaar voorzien in een hobby, activiteiten die georganiseerd worden via buurtwerk en ABC-clusters etc.

Bij verenigingen én bij groepen die ongeorganiseerd zijn, zijn er verschillen in leeftijden, disciplines, motieven, intensiteit en ambities die leiden tot een variëteit aan cultuurparticipatie. Wat ze gemeen hebben is dat ze aan kunstzinnige activiteiten doen, kortstondig of gedurende langere tijd. Het *doen* is primair. Dat geldt voor het maken van muziek tot viltten van wol, van rolstoel-dansen tot improvisatietheater. Daarnaast is plezier een belangrijk motief om te participeren, maar ook het zoeken naar ontspanning en sociale binding. Beleidsmatig is op landelijk en gemeentelijk niveau een herwaardering voor de intrinsieke waarde van kunst en cultuurparticipatie waarneembaar. Deelname aan kunst en cultuuruitingen op welk niveau ook verbetert de kwaliteit van leven.

GEORGANISEERD EN ONGEORGANISEERD

Onder georganiseerde amateurkunst verstaan we de groepen die binnen een organisatie, bijvoorbeeld een vereniging, kunst/cursusinstelling of in groepsverband bij leden thuis zijn georganiseerd om kunst te beoefenen en/of lessen te volgen. Ongeorganiseerde amateurkunstbeoefenaars werken in een minder formele setting, solo of op ad-hoc basis. Ze beoefenen veelal thuis hun liefhebberij en hebben in mindere mate een podium nodig om hun producten te tonen of willen hun producten op een andere wijze naar voren

¹ Cultuurvisie Amersfoort 2030, p 12

² Monitor Amateurkunst, LKCA 2017

brengen. Gezien de hoeveelheid becijferde deelnemers (volgens monitor Amateurkunst 2017) die aan amateurkunst doen is dit getalsmatig de grootste groep. In deze groep valt ook het merendeel van de jongeren. Zij zijn minder of niet geneigd om zich voor langere tijd te binden aan een organisatie. Naast de kunstactiviteiten waarmee ze via het primair- en voortgezet onderwijs in aanraking komen kunnen kinderen en jongeren ook op een andere wijze actief zijn, buiten de bestaande aanbieders van cursussen. Activiteiten van alle amateurgroepen of solisten kunnen in aanmerking komen voor een projectsubsidie. Zie ook hoofdstuk 7.

JONGERENCULTUUR

Door de toegenomen culturele diversiteit en de invloed van de jongerencultuur ontstaan in Nederland – en dus ook in Amersfoort – nieuwe culturele uitingen en mengvormen met de gangbare kunstgenres. Sommige groepen vind je dansend of skatend op straat in een urban scene en zijn bijvoorbeeld te vergelijken met de informele cultuur. Een groep mensen die buiten de kaders van een formele organisatie bij elkaar komen is bijvoorbeeld een popband die samen muziek maakt. Deze groepen organiseren zich anders en hebben een geheel eigen manier van communiceren. Meestal zijn ze minder zichtbaar. Het niet of minder georganiseerd zijn van jongeren hangt samen met hun manier van leven en uiten: ongebonden zijn, ‘je eigen ding willen doen’. Als jongeren zich al aansluiten bij een vereniging dan is dat vaak voor een (relatief) korte tijd: een paar maanden, de duur van een cursus of een seizoen, hoe toegankelijk enige vorm van actieve cultuurparticipatie ook is. Muziekverenigingen en orkesten vormen veelal een uitzondering. Hier blijven jongeren vaak langer betrokken. Minder lang betrokken zijn bij een vereniging of groep betekent niet dat zij vervolgens stoppen met de beoefening van kunstactiviteiten, maar zij kiezen regelmatig voor andere kunstvormen en/of voor andere groepen om er zich opnieuw tijdelijk mee te verbinden. Zo zijn ze zelf op zoek naar hun identiteit, interesses en talenten en ontwikkelen ze er creatieve en andere competenties/vaardigheden mee die van belang zijn in hun latere leven. Voor de individuen of groepen die de weg naar de gevestigde organisaties of kunstinstellingen (nog) niet hebben ontdekt zijn relaties met deze partijen in de stad van belang en dragen bij aan verdere ontwikkeling van deze jongeren om ze wegwijs maken in bijvoorbeeld hun verhaal te laten vertellen, het organiseren van projecten op een andere schaal, begeleiding in ondernemerschap en financiële trajecten.

“Het cultuurbeleid moet bij de tijd blijven om meer mensen, vooral ook jongere generaties aan te spreken met andere verhalen en cultuurvormen. Dat zal de komende jaren een aandachtspunt zijn in het cultuurbeleid.”³

HET ZOUT VAN DE STAD 2013

Tijdens de laatste bezuinigingsronde van 2013 bundelden de verenigingen hun krachten en zochten samen naar kansen. Dat leidde soms tot bijzondere inzichten. Verenigingen namen bijzondere initiatieven en zorgden er voor dat de amateurkunst in Amersfoort blijft bruisen en verbinden. Overigens werd de voorgestelde bezuiniging van 50% op de structurele subsidie amateurkunst gepareerd door de politiek in de raad, waarbij niet de helft maar een kwart van de toen bestaande structurele subsidie is ingeleverd. Het resterende bedrag van € 40.000,- bleef staan en werd meegenomen in de evaluatie van de gemeentelijke financiën voor de jaren daarna. Deze forse bezuinigingsmaatregel heeft toen geleid tot een omvangrijk onderzoek onder de amateurkunstverenigingen en resulteerde in het rapport *Amateurkunst het zout van de stad*, van mei 2013.

In het rapport *Amateurkunst het zout van de stad* zijn vier hoofdpunten aangereikt die nog steeds als leidraad kunnen fungeren:

- Een *Leefbare stad* waarbij amateurkunst bijdraagt aan de kwaliteit van een aantrekkelijke en leefbare stad.
- *Culturele ontwikkeling* waar amateurkunst in relatie ook met onderwijs een fundament kan leggen voor de culturele ontwikkeling van kinderen, jongeren en volwassenen.
- Amateurkunst genereert een *Maatschappelijk effect* als het om sociale cohesie en een inclusieve maatschappij gaat in een verbonden stad.
- En draagt bij aan de *Economische keten* in de stad, gerelateerd aan een stedelijke identiteit en vitaliteit met een goed vestigingsklimaat.

Het is duidelijk dat amateurkunst een waardevol onderdeel is van het culturele stedelijke bestel. Het vormt een voedingsbodem voor een gezond en florerend cultureel klimaat, doordat bijvoorbeeld de creatieve ontwikkeling van inwoners en de activiteiten van amateurkunst een inspiratiebron vormen voor professionele kunstenaars en organisaties voor professionele kunst.

³ Ministerie O C en W, *Cultuur in een open samenleving*, Den Haag 2018, p 7

2. AMATEURKUNST IN VERENIGINGSVERBAND: STAND VAN ZAKEN

“Een ruime meerderheid van de inwoners is tevreden met het kunst en culturaanbod. Bijna de helft van de inwoners doet actief aan kunst, individueel of in verenigingsverband.”⁴

Gelukkig is na de bezuinigingsoperatie van 2013 de grote diversiteit aan aanbod en de kwaliteit van amateurkunst niet minder geworden. In het rapport *Amateurkunst het zout van de stad*, uit mei 2013, zijn oplossingen, conclusies en strategische actiepunten beschreven die de aanbieders van amateurkunst, na de bezuinigingsmaatregelen, konden helpen hun activiteiten te handhaven. Ook werden er aandachts- en actiepunten voor de gemeente zelf aangegeven. In dit hoofdstuk beschrijven we de stand van zaken wat betreft de uitvoering van deze punten.

OPLEIDINGEN

De suggestie om meer samenwerking te zoeken om hierdoor leidingkosten te verlagen leidde ertoe dat een drietal muziekverenigingen de opleidingen gericht op samenspel hebben samengevoegd. Dit resulteerde in de oprichting van het Keistedelijk Opleidingsorkest (KSO), waarvan de organisatie in handen is van de deelnemende verenigingen. De muzikale leiding van het KSO is in handen van een docent van Scholen in de Kunst. Inmiddels hebben zich meer muziekverenigingen aangesloten bij dit initiatief en het gezamenlijk gedragen opleidingstraject loopt nu zo goed dat een nieuw niveau van samenspel wordt voorbereid. Het beginnersorkest waar kinderen en jongeren ervaring opdoen met samenspel en mogelijk wordt uitgebreid met een orkest voor gevorderde leerlingen. Voor de opleiding is het landelijke Raamleerplan blaas-muziek en slagwerk (diploma A t/m D) van toepassing.

BEHOUD EN VERBETERING VAN LEIDING EN KWALITEIT

In de afgelopen twee decennia is bewust beleid gevoerd om goede leiding te kunnen inhuren zodat in de stad een sterk en kwalitatief goed amateurkunstklimaat is ontstaan waarbij een groot aantal

verenigingen (in alle disciplines) als Amersfoorts exportproduct kan fungeren. De verenigingen hebben niet nagelaten om professionals in te schakelen bij de ondersteuning van de vereniging. De kwaliteit van leidinggevendens bij de verenigingen is na de bezuinigingsronde niet aangetast. Dat is een groot pluspunt waardoor verenigingen goed kunnen blijven presteren. Daarnaast is door Scholen in de Kunst/Platform Amateurkunst in de afgelopen jaren ingezet op kwaliteitsverbetering voor verenigingen door middel van het organiseren van workshops en manifestaties.

JONGEREN BETREKKEN BIJ VERENIGINGEN

Het stimuleren van jeugd om deel te nemen in verenigingen blijft een lastige opgave. Dat kan via het onderwijs en via culturele trajecten in de wijk, in wijkcentra en ABC-scholen. Dat betekent dat er zowel tijdens de schooluren, maar ook na schooltijd ruimte is voor het beoefenen van kunstzinnige activiteiten. Daarom zoeken wij ook combinaties met cultuureducatieve programma's binnen *Subsidieregeling Impuls Muziekonderwijs* of *Cultuureducatie met Kwaliteit*, waarbij kinderen met amateurkunstverenigingen in aanraking kunnen komen. Ook op landelijk niveau (LKCA) zijn onderwijsprojecten beschikbaar rond muziekonderwijs en specifiek blaasmuziek (zoals *Windkracht8*). Tenslotte geldt voor alle verenigingen of het nu cultuur of sport betreft dat kinderen/jongeren uiteindelijk later de basis zijn voor verdere groei en het voortbestaan van de verenigingen. Op uitzonderingen na vindt deelname aan verenigingen meestal op latere leeftijd plaats.

De groep die lastiger in beeld te brengen is – voor zover ze niet in cursusverband te vinden is – is de groep jongeren in de leeftijds-categorie van 14–25 jaar. Het gaat erom een manier te vinden waarbij jongeren die deelnemen aan welke vorm van culturele activiteit dan ook worden gezien. Zoals hierboven al geconstateerd binden jongeren zich minder aan verenigingen. Cultuurparticipatie voor jongeren is veel meer dan het delen van kunstuitingen via social media zoals YouTube filmpjes, foto's op Instagram etc. Als dat op een bepaalde manier in kaart kan worden gebracht/of meetbaar gemaakt wordt, dan weten we meer over hun wijze van cultuurparticipatie. Een wijkscout/jongerenwerker of combinatie-functionaris cultuur met kennis van de wijk en verenigingen, die dicht bij de doelgroep staat, kan hier een belangrijke rol vervullen.

⁴ Cultuurvisie Amersfoort 2030, 2017, p 1

SAMENWERKING

Samenwerking bij uitvoeringen en het koppelen van gezamenlijke activiteiten is een mogelijkheid om de kosten te verminderen. Door gezamenlijk een uitvoering te organiseren kunnen de kosten van het huren van een grote ruimte en het uitvoeren van een bijzonder repertoire worden gedeeld. De afgelopen jaren is dit vaker voorgekomen dan in de jaren daarvoor.

BUNDELEN VAN INKOOP/MANTELCONTRACTEN

Het bundelen van gezamenlijk inkopen, bijvoorbeeld voor PR-mogelijkheden bij eenzelfde partij werd ingehaald door het toenemend gebruik van sociale media. Enkele jaren geleden heeft Scholen in de Kunst/Platform Amateurkunst een succesvolle facebook-pagina aangemaakt waarop veel informatie van de verenigingen wordt gedeeld. Dit geldt ook voor de website van Scholen in de Kunst/Amateurkunst die door verenigingen en particulieren goed bezocht wordt. Wekelijks wordt de site door enkele honderden bezoekers bekeken. Ook hebben veel verenigingen de verschillende social media ingezet om zichzelf te presenteren.

NETWERKOVERLEGGEN

De netwerkoeverleggen van de verschillende disciplines leiden tot verder begrip en samenwerking tussen verenigingen en informatie-uitwisseling over zeer uiteenlopende onderwerpen waar verenigingen en Platform Amateurkunst mee te maken krijgen. Er wordt informatie gedeeld over gemeentelijke, provinciale en landelijke subsidies en fondsen, mogelijkheden van het Jeugdcultuurfonds voor ouders met een smalle beurs of over het gemeentelijk (cultuur)beleid. Verenigingen delen met elkaar informatie op bestuurlijk niveau. Het netwerkoeverleg dat initieel gericht was op de Amersfoortse muziekkorpsen is verbreed tot een overleg voor alle muziekverenigingen (Symfonieorkesten, Accordeonorkest, Brassband, Huismuziek etc.). Gegeven de deelname van de verenigingen aan de netwerkoeverleggen kunnen we stellen dat deze zeer worden gewaardeerd.

NIET DOORONTWIKKELDE ACTIEPUNTEN

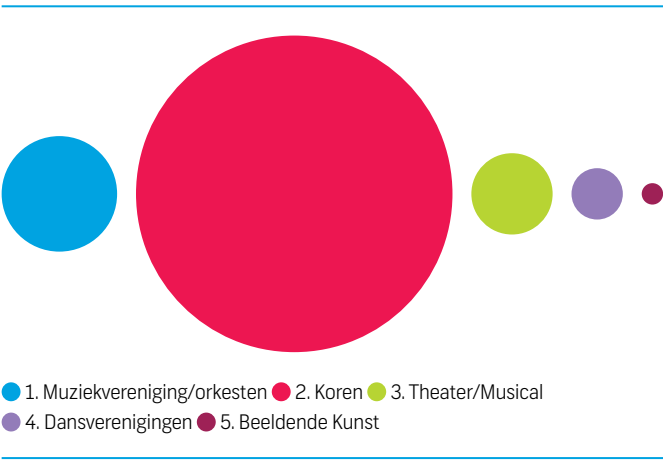
- Er zijn ook benoemde onderwerpen die geen vervolg hebben gekregen, zoals:
- Opzetten van een Instrumentenfonds, er is momenteel geen behoefte gebleken.
 - Het beschikbaar stellen van redelijk geprijsde repetitieruimten in de stad voor het gebruik door verenigingen.
 - Een duidelijke verbinding door amateurkunstverenigingen in te zetten als promotionele ondersteuning voor de lokale economie.
 - Het op gemeentelijk niveau koppelen van nieuwe bedrijven met amateurkunstverenigingen.

HUIDIGE STAND VAN ZAKEN

Ons stedelijk klimaat biedt een rijke voedingsbodem voor het

ontstaan van kunst en cultuur. Binnen de gemeentegrens van Amersfoort bevinden zich in 2018 bijna 140 verenigingen, die zich bezighouden met cultuurparticipatie: muziekverenigingen (o.a. korpsen, big bands en orkesten), koren, dans, instrumentele muziek-, en theatergezelschappen en beeldende kunstenaars. Het totaal aantal leden fluctueert tussen de 5000-5500 leden. Na de laatste bezuinigingsronde van 2013 zijn enkele verenigingen samengevoegd of verdwenen. Anderzijds zijn ook weer nieuwe verenigingen ontstaan.

Het aantal verenigingen verdeeld in categorieën zoals deze in 2018 in Amersfoort bestaat, wordt weergegeven in het onderstaande figuur. In dit schema zijn de institutionele opleidingen niet meegeteld.

Het veld overziend gaat het goed met het grootste deel van de amateurkunstverenigingen. Er is niet overal een jubelstemming. Enkele verenigingen worstelen met het op peil houden van hun bestuurlijke, financiële en inhoudelijke zaken. Deze verenigingen worden door Scholen in de Kunst en de netwerkoeverleggen ondersteund met raad en daad. In sommige gevallen kan worden geadviseerd om te fuseren. Het besturen van een amateurkunstvereniging vergt aandacht, toewijding, kennis van het metier en sociale inventiviteit. Het in stand en gezond houden van een vereniging is balanceren tussen doelen die de vereniging zich stelt; artistieke ontwikkeling van de vereniging en het leveren van een kwalitatieve artistieke prestatie en tevens ontmoeting en gezelligheid.

In de afgelopen jaren zijn er enkele verenigingen verdwenen. Zij hebben het hoofd niet boven water kunnen houden door het maken van keuzes, door vergrijzing van het ledenbestand of financiële problemen. Tegelijkertijd komen er ook weer initiatieven naar voren die vernieuwing laten zien en waar veel belangstelling voor is. Ook hier is sociale binding van belang.

RESUMÉ

Gerelateerd aan bovengenoemde bezuiniging en de hieruit voortgevloeide actiepunten hebben we vastgesteld dat door de bezuinigingsronde zelfreflectie van verenigingen toenam, evenals creativiteit om gezamenlijke oplossingen te vinden. Echter, bezuinigingen kunnen niet stelselmatig een modus zijn om naar zeer ingrijpende oplossingen te blijven zoeken die niets te maken hebben met een artistieke ontwikkeling. Het verminderen van subsidiemogelijkheden heeft immers ook een groot nadeel: het kan het acteren en de professionaliteit van een vereniging sterk in de weg staan.

Verminderde professionele leiding is een terugkeer naar het verleden waar de artistieke leiding van de vereniging vaak in handen was van een goedbedoelende amateur. Dat leidt ons inziens tot het afkalven van de verenigingsstructuur, waardoor een leegloop van leden kan ontstaan. Gelukkig heeft dit zich niet op grote schaal voorgedaan binnen de verenigingen in Amersfoort. In de afgelopen jaren zijn de salarissen van zelfstandigen die de verenigingen professioneel begeleiden zelfs trendmatig verhoogd; sommige verenigingen groeien waardoor er meer leiding nodig is, meer bladmuziek of instrumenten moeten worden aangeschaft, grotere afdrachten aan auteursrechtenorganisaties verplicht zijn, grotere repetitieruimten worden gezocht, kostuums worden vervangen of aangepast aan nieuwe uitvoeringen etc. Dat kan niet altijd uit structurele verhogingen van de contributie komen. Bovendien zet het ook grote druk op het bestuur en de vrijwilligers binnen de vereniging. Het gevolg hiervan is dat sommige verenigingen de afgelopen jaren inteerden op hun reserves. Het behouden van kwalitatief goede leiding bood minder ruimte voor extra zaken zoals workshops (bestuurlijke vernieuwing, financiën, fondsenwerving, begeleidingstrajecten, PR en digitale media ed.) en extra optredens.

Naast een zorg voor de financiering van de noodzakelijke kwalitatieve leiding en het verkrijgen van voldoende financiële middelen om een vereniging gezond te houden, is de druk op een bestuur groter geworden door wijzigingen in algemene verordeningen, aangescherpte milieu-/geluidsnormeringen, parkeerverordeningen, nieuwe wetten (o.a. AVG) etc. Behalve deze aandachtspunten heeft een verenigingsbestuur te maken met zaken als ledenwerving, ledenbehoud en de noodzakelijke bekendheid en zichtbaarheid van de vereniging (PR). De verzwaring van de bestuurstaak leidt er toe dat er knelpunten gaan ontstaan bij het vinden van geschikte bestuursleden en/of vrijwilligers in de vereniging.

3. HUISVESTING EN PRESENTATIE

“Voor de ene cultuurmaker is het voldoende als ze in de stad een prettige woon- of werkplek vinden, de ander zoekt lokale (ver)binding. Voor deze cultuurmakers willen we dat er in Amersfoort een passende infrastructuur is van ‘hardware’ en ‘software’: De ‘hardware’ is fysieke ruimte: atelier en/of expositieruimte, podiumruimte, atelierwoningen, broedplaatsen. Dat kunnen vaste plekken zijn, maar ook tijdelijke plekken, momenten of pop-up concepten. In samenwerking met instellingen of festivalorganisatoren kan ruimte voor het werk van lokale makers en/of talenten worden gereserveerd, en plekken of momenten waarop experimenteel werk een kans krijgt.”⁵

In de Cultuurvisie 2030 wordt beschreven dat in de afgelopen jaren belangrijke impulsen aan huisvesting zijn gegeven: het Eemhuis is een aanwinst voor de stad, Flint is verbouwd, het Mondriaanhuis is heringericht en Fluor heeft een nieuwe plek. Het gaat vaak om versterken en verbeteren van faciliteiten van bestaande basisinstellingen. Ook bij amateurkunstverenigingen, die in de meeste gevallen geen eigen ruimte beheren, is een duidelijke behoefte zichtbaar om de huisvesting voor een langere periode goed te regelen. Vier verenigingen beheren een eigen gebouw.

Beoefenaars van amateurkunst hebben verschillende voorzieningen nodig. Het gaat om fysieke ruimte (oefenruimte) om iets te maken of te doen; deskundigen/leidinggevers van de verenigingen (dirigenten, regisseurs, choreografen, instructeurs, decorbouwers, begeleiders op instrumenten, workshopleiders ed.) en docenten om te leren en om er beter in te worden. Daarnaast zijn podia nodig om wat gerepeteerd is aan het publiek te tonen of te delen. Dat kan op een fysiek podium of door bepaalde groepen via een digitaal medium.

CASUS HUISVESTINGSPROBLEMATIEK

Om de problematiek die bij enkele verenigingen en kunstinstellingen rond huisvesting speelt op operationeel niveau weer te geven staan hieronder enkele casus beschreven.

Muziekverenigingen en geluidsproblematiek

Enkele jaren geleden kwam Muziekvereniging Wilskracht met de vraag om te spreken over gezamenlijke huisvesting met meerdere partijen. Deze vereniging repeteert in een schoolgebouw in de Kruiskamp en is door aanpassing van de APV in het aantal uren dat muziek mag worden gemaakt in het schoolgebouw aan een maximum gebonden. Daarmee is voor andere verenigingen geen plek in dit gebouw. Momenteel zijn er klachten van omwonenden over geluid. Eerder had een van de andere harmonieverenigingen een probleem met hun repetitiegebouw in de kop van het Soesterkwartier. Op deze plek zijn dicht op hun locatie woningen gebouwd. Het verenigingsgebouw is voor veel geld naar buiten toe geluidsarm gemaakt. Een zelfde probleem doet zich momenteel voor bij de Chr. Muziek- en Showband Juliana die een eigen gebouw heeft aan de Grote Koppel. Ook hier zijn klachten van geluidsoverlast doordat woningen dicht op het gebouw zijn neergezet. In het gebouw aan de Grote Koppel repeteren meerdere amateurkunstverenigingen, zoals een symfonieorkest en twee koren. De vereniging wil het gebouw graag op deze plek handhaven. Dit kan echter alleen als de kosten van geluidsisolatie niet extreem zijn. Als de kosten voor isolatie en/of verbouwing te hoog worden zal de vereniging wellicht genoodzaakt zijn te verhuizen. Een verhuizing betekent echter wel dat de grootste muziekvereniging van Amersfoort uit de binnenstad vertrekt, wat indruist tegen het principe van het creëren van een aantrekkelijke en leefbare (binnen)stad.

Scholen in de Kunst en volume

In het Eemhuis barsten de orkesten van Scholen in de Kunst uit hun voegen. Het volume van de grootste beschikbare ruimte op de vierde verdieping is niet toereikend voor het maken van muziek met een groot orkest. Op basis van een ‘second opinion’, die op verzoek van Scholen in de Kunst door Bureau Peutz is uitgevoerd, repeteren twee orkesten sinds september 2017 in de Sint Franciscus Xaveriuskerk aan ‘t Zand. Deze grotere ruimte (met meer volume) is nodig voor de ontwikkeling van het geproduceerde geluid én om gehoorbeschadigingen van dirigenten en orkestdeelnemers te voorkomen. Ook het Amersfoorts Jeugd-orkest (AJO) repeteert in deze kerk. In collegiaal overleg met het AJO wordt tijdens verschillende repetitiemomenten instrumentarium met elkaar gedeeld.

⁵ Cultuurvisie Amersfoort 2030, 2017, p 12

Ruimte voor fotografie

En dan de huisvestingvraag van diverse fotografieverenigingen die in 2016 met de initiatiegroep Ruimte voor Fotografie in gesprek met de wethouder cultuur het idee lanceerden om het Rietveld Paviljoen te gaan bestemmen als centrum voor fotografie. De Stichting Amersfoort Fotostad en het initiatief Ruimte voor Fotografie spannen zich in voor de exploitatie van het gebouw. Het iconische paviljoen krijgt als Huis voor Fotografie en Beeldcultuur zijn oorspronkelijke bestemming als expositieruimte terug. Met een nieuwe invulling van foto-exposities en -activiteiten biedt het paviljoen een interessant aanbod voor inwoners én voor bezoekers van buiten de regio en sluit direct aan bij de cultuurvisie 2030. Deze bestemming doet bovendien recht aan de eigentijdse en innovatieve denkwijze van Gerrit Rietveld. Fotografie is laagdrempelig en draagt bij aan een inclusieve samenleving. De uitingsvorm is niet meer weg te denken uit de wereld van smartphones en YouTubevideo's. Fotografie speelt een rol bij educatie en talentontwikkeling. En fotografie is een aantrekkelijke en eigentijdse aanvulling op het culturele aanbod in de stad.⁶ Van belang is hier ook het leggen van verbindingen met activiteiten van andere kunstvormen. Als podium voor optredens van muziek- en/of theaterverenigingen en/of koren.

Bundeling van krachten

Om een groot deel van de problematiek die op huisvestingsgebied is ontstaan het hoofd te bieden, zou het samengaan van verschillende orkesten en verenigingen in één gebouw – als repetitieruimte – een oplossing op korte termijn kunnen zijn. Te denken valt aan een van de grote ruimten in De Nieuwe Stad. Maar het idee om een ruimte in dat complex te huren is weinig reëel, omdat het huren en gebruik van die ruimten een commercieel doel heeft.

Meer reëel is een plan waarbij een bestaand gebouw wordt aangepast ten gunste van een nieuwe formule met meerdere ruimten voor een groot aantal verenigingen. Bijvoorbeeld een gebouw dat dicht bij de binnenstad ligt en waar een infrastructuur van kunstzinnige activiteiten plaatsvindt met kruisbestuiving van culturele activiteiten, zowel voor repetities, podia voor uitvoeringen, lezingen ed. Daarin valt dan ook te denken aan de realisatie van een uitvoeringsruimte voor orkestmuziek. Een mooi voorbeeld is Muziekhuis Utrecht. In de Visie Stadshart wordt een duidelijke uitspraak gedaan die dit ondersteunt: *“Levendigheid heeft te maken met een divers aanbod aan (culturele) activiteiten en ontmoetingsmogelijkheden in de stad”*.⁷

REPETITIERUIMTE

Veel amateurkunstverenigingen repeteren in bijruimten van kerken, lokalen van les- en cursusinstellingen, scholen, clubgebouwen van andere verenigingen, ontmoetingsruimten etc. Dit beeld wordt be-

vestigd door een onderzoek van het LKCA (2017) dat uitwijst dat 40% van de Nederlandse bevolking van zes jaar en ouder in de vrije tijd kunstzinnig actief is. In het onderzoek worden twee soorten kunstbeoefenaars onderscheiden. Ruim tweederde van deze beoefenaars voert zijn of haar activiteiten thuis uit. Ruim 40% maakt (ook) gebruik van werk-, oefen- of lesruimten elders.

Een centrum voor de kunsten/muziek- of dansschool en het buurthuis/wijkcentrum worden het meest genoemd. Ook worden scholen, kerken en verenigingsgebouwen genoemd. Het gebruik van deze ruimten is sterk afhankelijk van de soort activiteit. Zo wordt bijvoorbeeld muziek het vaakst beoefend in een kerkgebouw, dans het liefst in een kunstencentrum met goede dansvoorzieningen en theater- en schrijfactiviteiten in schoolgebouwen.⁸ Het gebruik van schoolgebouwen, die vaak als ankerpunten in de wijk liggen, voor repetities kan het maken van combinaties met bewonersgroepen of instellingen in de wijk vergemakkelijken. Naast schoolgebouwen zou ook gebruik gemaakt kunnen worden van gezondheidszorginstellingen, denk aan verpleeghuizen en woonzorgcentra; en wellicht ook aan een grote hal in een ziekenhuis. Dat is niet alleen prettig voor de vereniging en haar leden, maar ook – ter afleiding – voor de cliënten/patiënten die repetities kunnen bijwonen en daarmee enerzijds een band opbouwen met de leden en anderzijds kunnen genieten van een ‘repetitietoetreden’.

Daarnaast bestaat behoefte aan een ruimte zoals de Laswerkplaats waar enkele weken lang tegen een redelijke prijs een voorstelling is te ontwikkelen en/of te presenteren. Het gaat dan om goede cursus- en lesruimten, repetitieruimten, ateliers, expositieruimten, werkplaatsen en podia, met andere woorden: geconcentreerde gebruikersplekken. Voor startende groepen en jongeren is het interessant om plekken te organiseren die ruimte bieden om te experimenteren, noem ze *klooi*plekken. Ongebruikelijke plekken die het juist mogelijk maken verschillende partijen bijeen te brengen die elkaar wel kennen uit de scene, maar nog geen band met elkaar hebben. Een huidig initiatief als de Volmolen (open vanaf 1 maart 2019) is daar een mooi maar kortstondig voorbeeld van.

GEMEENTELIJK ONDERZOEK

Voor de zomer van 2018 is door de afdeling Onderzoek & Statistiek onder bijna 300 ‘cultuurmakers’ onderzoek gedaan naar hun behoefte aan ruimtes en ondersteuning. Uit het onderzoek blijkt dat ongeveer de helft van de cultuurmakers niet tevreden is over de ruimte die ze gebruikt. Ruim een kwart van de cultuurmakers die een andere ruimte zoekt, wil het liefst werken in een omgeving met mensen die ongeveer hetzelfde doen. Circa 53% wil een plek waar meer creatieve geesten zijn gevestigd. Ongeveer de helft van alle cultuurmakers heeft behoefte aan een vorm van ondersteuning bij samenwerking, belangenbehartiging en verwerving van fondsen en subsidies.

PODIUMBEOEFTE/PRESENTATIES

De behoefte om zelf actief met kunst bezig te zijn, leidde in het verleden lang niet altijd tot de behoefte zich ook aan de buitenwereld te presenteren. Dat is de laatste drie à vier decennia sterk veranderd. Niet alleen door het feit dat aan het aanvragen en verkrijgen van een structurele- of meerjarige subsidie voor een amateurkunstvereniging de voorwaarde verbonden is om een openbaar optreden te verzorgen, maar ook doordat de verenigingen zich zelf door optredens en voorstellingen willen laten zien aan een (groot) publiek.

Ook is de hoeveelheid voorstellingen in de stad toegenomen doordat het aantal verenigingen de laatste twintig jaar is verdubbeld. Hierdoor is de behoefte om een podium te zoeken en ook vaker naar buiten te treden veel groter geworden dan in het verleden. Dat geldt voor alle soorten verenigingen. Er wordt vaak op een inventieve wijze gezocht naar mogelijkheden om binnen of buiten op te treden. Dit gebeurt soms in ‘spontane (straat)optredens’ mede ook om een breder publiek te kunnen bereiken; breder dan de trouwe schare aan ‘fans’ bestaande uit familie en vrienden van de individuele leden. Immers, na verloop van tijd kunnen familie en vrienden het bezoek van optredens als verplichting gaan voelen en zullen zij afhaken. En zeker kleinere verenigingen zitten dan al snel zonder of met een heel klein publiek. Toch blijven de theaters en kerken in de stad als podium favoriet. Financieel zijn niet alle podia – denk aan de grote en commerciële als Flint, Theater de Lieve Vrouw en Fluor – bereikbaar voor de verenigingen.

Een fysieke infrastructuur van repetitieruimten, maar vooral betaalbare podia in de brede zin van het woord, is van groot belang in een stad. Daarmee kan ruimte worden verschaft aan de vele professionele en amateurkunstenaars die zich als solist in verenigingsverband, cursusverband of als informele groep met kunst bezighouden. Gebouwen die op de nominatie staan om op termijn te worden gesloopt, kunnen gebruikt worden als pop-up presentatieruimten.

SAMENVATTING UITKOMSTEN BEKNOPT ONDERZOEK

Parallel aan het gemeentelijk onderzoek naar het gebruik en wensen van ruimten onder makers van amateurkunst in Amersfoort heeft Scholen in de Kunst/Platform Amateurkunst een eigen onderzoek gehouden. De uitwerking van het onderzoek naar huisvesting en repetitieruimte zijn te vinden op pagina 51.

⁶ Ruimte voor Fotografie, Voorstel aan te vormen college, 22-3-2018

⁷ Gemeente Amersfoort, *Visie Stadshart*, mei 2017

⁸ Landelijk kennisinstituut Cultuureducatie en Amateurkunst, *Kunstzinnig en Creatief in de vrije tijd*, 2017, pp 6, 17-18

4. REGIOWERKING: AMERSFOORT ALS AANTREKKELIJKE STAD

*"We zien een toenemend belang van regionale samenwerking op meerdere schaalniveaus. Amersfoort heeft een regionale centrumfunctie in Regio Amersfoort. Om dat te versterken is samenwerking met onze buurgemeenten van belang. En we willen dat het cultuuraanbod van Utrecht en Amersfoort vooral complementair is en dat we in brede zin profiteren van elkaars nabijheid. We zetten in op samenwerking met gemeente Utrecht en provincie Utrecht op dit vlak. Stedelijke regiovorming is ook van belang om ons in nationaal perspectief en richting het Rijk te positioneren ten opzichte van andere stedelijke regio's."*⁹

REGIOMAGNEET

De afgelopen decennia is een trek van de bevolking naar de stad waar te nemen. Ook in het Cultuurpact 2017-2019 dat provincie Utrecht, stad Utrecht en Amersfoort hebben afgesloten blijkt dat in de regio gewerkt wordt aan een cultureel klimaat dat past bij de snelle verstedelijking en bijbehorende bevolkingsgroei. Naar verwachting bereiken de beide steden samen een inwoneraantal van ca 600.000 in 2030.

Amersfoort behoort tot de grootste groeiregio's van het land. Economie, werkgelegenheid en de bevolking in de regio zijn de laatste twintig jaar sterker gestegen dan in de rest van het land. "De Amersfoortse economie lijkt ook veel op die van het aansluitende Randstad-gebied".¹⁰ Het CBS rapport Groeiers buiten de Randstad 2018, spreekt over het stadsgewest Amersfoort dat bestaat uit de gemeenten: Baarn, Bunschoten, Eemnes, Leusden, Soest en Woudenberg, met een huidige bevolkingsaantal van 300.000. Sinds 1969 werken deze gemeenten samen in het Gewest Eemland.

Het verzorgingsgebied van de stad Amersfoort gaat dus over de gemeentegrenzen heen. Aangrenzende gemeenten in de provincie Gelderland, zoals Nijkerk, inclusief Hoevelaken, zijn voor sommige voorzieningen op de regionale centrumfunctie van Amersfoort

gericht. Er wordt daarom ook gesproken over een breder verzorgingsgebied met een populatie tussen de 350.00-400.000 mensen. Dat betekent ook dat Amersfoort voor de bevolking uit deze regio een spilfunctie vormt met bredere voorzieningen, zoals winkels, ziekenhuis en diverse culturele voorzieningen. Binnen de huidige gemeentegrenzen telt de stad nu nog een inwoneraantal van 156.000, een prognose tot 2030 laat de groei van het aantal inwoners zien richting 180.000. De dynamiek van een groeiende stad/regio betekent dat steeds meer mensen in of nabij de stad willen wonen. Ze zoeken een stedelijke leefstijl, waarbij levendigheid en beschikbare voorzieningen een grote rol spelen. Het leggen van verbindingen met de stedelijke structuur en de periferie, met de economie en met kunst en cultuur zijn van belang. Naast eerder genoemde voorzieningen gaat het ook om samenwerking, inclusiviteit, talentontwikkeling, goed onderwijs en woonvoorzieningen.

DE AGGLOMERATIEVOORDELEN VAN EEN GROTE STAD

In een grotere regio is samenwerking tussen verschillende gemeenten belangrijk. Een publicatie uit 2018 van de Boekman stichting schetst ter illustratie van cultuurbeleid op regioniveau een nieuwe gemeentekaart (Marlet et al. 2014) met in totaal 57 gemeenten in het land, waarbij iedereen in de regio in gelijke mate kan profiteren van culturele voorzieningen. Maar regio's verschillen in omvang, in de verhouding stad en omliggend gebied, visie en ambitie. Amersfoort wordt daarin geschetst als een sterk uitgebreide gemeente (stadsregio) met een populatie van ca. 450.000 inwoners.¹¹ Getuige de huidige economische groei van de regio zal ook de bevolking de komende twintig à dertig jaar uitbreiden. Zo'n stad trekt nieuwe bewoners en dito kunstenaars aan die wij ook graag in de stad houden. Er ontstaat een nieuwe lichting makers, bovendien zal het aantal verenigingen toenemen. Dat betekent in de komende vijf à tien jaar dat meer verenigingen een beroep zullen doen op financiële mogelijkheden van de gemeente in relatie tot de structurele subsidie.

In de provincie Utrecht zijn, zonder andere plaatsen tekort te willen doen, enkele steden actief op het gebied van professionele

⁹ Cultuurvisie Amersfoort 2030, 2017, p 14

¹⁰ Hans Langenberg en Lona Verkooijen, Groeiers buiten de Randstad, CBS, 2018, p 17

¹¹ Gerard Malet, *Cultuurbeleid op regioniveau leidt tot optimale verdeling van publiek geld*, Boekmancahier, no 114, 2018, pp 8-12

podiumpresentaties via de schouwburg/theaters, o.a. Utrecht en Amersfoort. Amateurkunst is in deze steden van groot belang voor de deelname aan een bredere vorm van cultuurparticipatie en in de kleinere plaatsen is amateurkunst in verenigingsverband bij uitstek een vorm om aan cultuurparticipatie te doen. Het is niet alleen zo dat mensen in hun directe omgeving een vorm van vrijetijdsbesteding zoeken, de stad heeft ook regionale aantrekkingskracht op deelname van leden die buiten de stad wonen of zelfs vanuit andere delen van het land. Goede verenigingen met faciliteiten trekken dus ook goede muzikanten, acteurs, dansers, beeldende kunstenaars en leidinggevendens aan. Ook een uniek karakter van een vereniging (bv. een muziek & showband, een Bachkoor) kan leden van buiten de stad aantrekken. Voor de nieuwkomers in de stad en regio is het verenigingsleven een mogelijkheid om een sociaal leven op te bouwen. Binnen de regio Amersfoort zetten diverse gemeente zich in voor cultuurparticipatie, al is subsidie hiervoor niet overal hetzelfde geregeld of het is zelfs afgeschaft waardoor verenigingen geen subsidierelatie meer hebben met de gemeente.

Binnen dit regioverband wordt op het vlak van ruimtelijke ontwikkeling en economie gestructureerde samenwerkingsverbanden nagedacht over visies waarin een aantrekkelijk woon- en leefklimaat als voorwaardelijk wordt gezien. Op het gebied van de culturele infrastructuur is nog veel te winnen. Samenwerking tussen gemeenten op dit terrein kan nieuwe kansen creëren voor verenigingen.

Van de verenigingen in Amersfoort die een structurele subsidie ontvangen, is momenteel gemiddeld 71% van de leden woonachtig in de gemeente Amersfoort en 29% van buiten de gemeentegrenzen. We zien dat het percentage deelnemers van buiten de gemeentegrens de afgelopen jaren stijgt. Er zijn verenigingen waarvan het aantal leden buiten de gemeentegrens al veel groter is dan bovenstaand gemiddelde.

In de huidige *Subsidieregeling structurele subsidie voor amateurkunstverenigingen* in Amersfoort is de bepaling opgenomen dat tenminste 60% van het aantal actieve leden van de vereniging woonachtig dient te zijn in de gemeente Amersfoort. Het effect van zo'n bepaling kan voor een aantal verenigingen met uniek repertoire of bijzondere samenstelling averechts werken, omdat juist zij een sterke regionale aantrekkingskracht hebben.

In dit visiedocument pleiten wij dan ook niet voor het financieren van verenigingen buiten de gemeente Amersfoort, maar voor kennisdeling en samenwerking. Om samenwerking op het terrein van amateurkunst te bevorderen is het raadzaam dat bestuurders van de verschillende gemeente met elkaar overleggen over doelen in de cultuurbegrotingen en financieringsmogelijkheden om de regio in de brede zin van het woord aantrekkelijk te houden voor nieuwe en huidige bewoners. Analooq aan het gewestelijke overleg over

onderwijs is een dergelijk samenspraak en uitwisseling van ideeën ook over cultuur/amateurkunst te initiëren.

Scholen in de Kunst/Platform Amateurkunst gaat een verkenning uitvoeren in de regio om bestaande verenigingen in te kaart brengen. Het bevorderen van samenwerking en kennisdeling tussen verenigingen uit de stad en regio is één van de doelen voor de komende jaren.

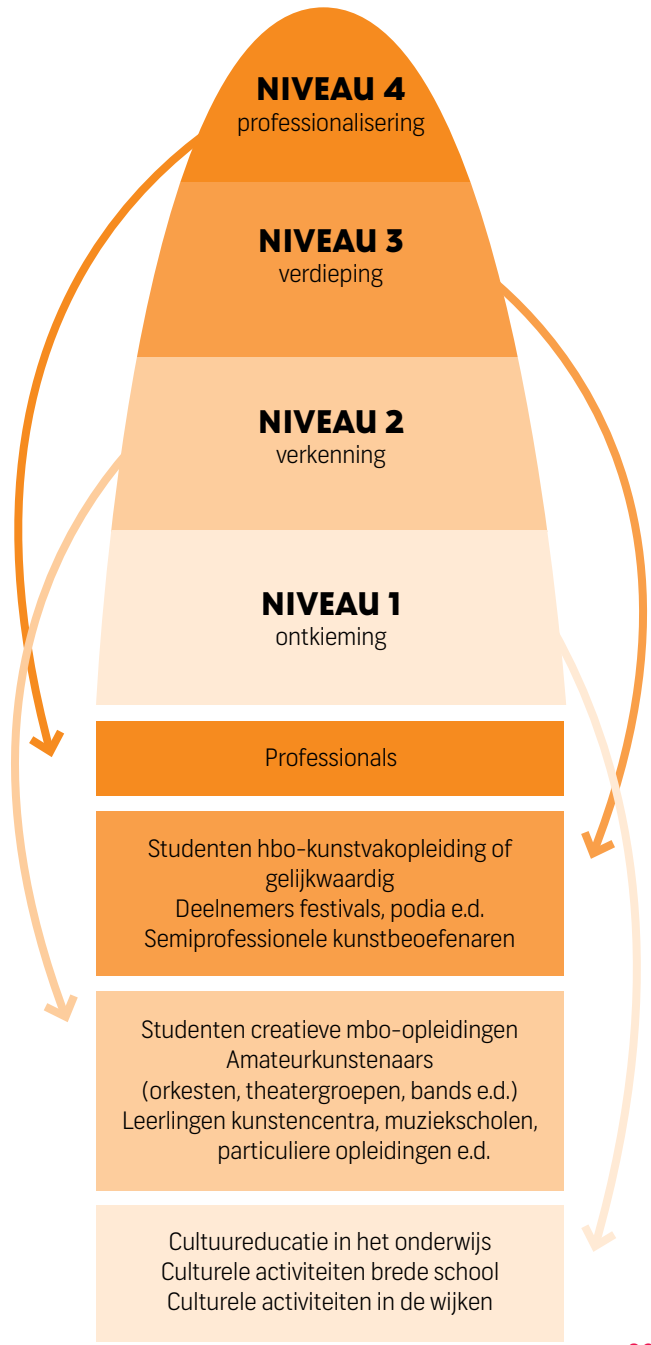
5. ONTWIKKELEN VAN TALENT, AMATEURKUNST EN ONDERWIJS, LEARNING BY DOING

“Professioneel is er veel creativiteit, kunstenaarschap, talent en ondernemerschap in Amersfoort. Diverse organisaties zetten zich in voor de ontwikkeling van (jong) talent en hebben op dit vlak veel kennis, expertise en netwerken.”¹²

TALENT

In een onderzoek dat het Fonds voor Cultuurparticipatie heeft laten uitvoeren sluiten onderzoekers aan bij een eerder geformuleerde omschrijving van wat een ‘talent’ is: *“een talent is iemand die als zodanig wordt herkend door een ander (een dirigent, een docent, een jurylid, een theatermaker enz.)”*.¹³ Het benoemen van talent is relatief, omdat het te maken heeft met het niveau en in welke omstandigheid dit talent wordt herkend en is bovendien afhankelijk van het niveau van de rest van de groep. Doelgerichtheid, oefenen, motivatie gedrevenheid en doorzettingsvermogen of discipline zijn veelal termen die te maken hebben met het beoordelen van talenten. Het gaat ook om toewijding aan het métier en het ontwikkelen van vakmanschap.

Vaak wordt de term talent gegeven aan kinderen of jongeren die aan kunstzinnige activiteiten doen via het onderwijs of bij kunstinstellingen en uitblinken in een bepaalde discipline. Ook binnen het amateurkunstveld kun je spreken over talenten en over talentontwikkeling. En dat geldt niet alleen voor enkele personen maar ook voor groepen of verenigingen. Veelal wordt de ontwikkeling van talent weergegeven als een piramide met vier niveaus¹⁴, van het ontkiemen, verkennen, vervolgens verdiepen en aan de top professionalisering. Op alle onderkende niveaus kunnen talenten zich verder ontwikkelen door deelname aan cursussen, masterclasses, enz. Deze ontwikkeling zal door de verschillende kunstdisciplines en organisatie anders kunnen worden ingevuld.

¹² Cultuurvisie Amersfoort 2030, 2017, p 1
¹³ K. van Eijck, M. Windhorst en P. van der Zant, *Wat hebben we geleerd over talentontwikkeling*, Rotterdam 2015
¹⁴ Piramide van talentontwikkeling door Bureau ART 2011. Een kanttekening is te plaatsen bij de aanduiding *verkenning* en *verdieping*. Deze lopen vaak door elkaar, de indeling hier geschetst is niet rigide.

TALENTEN EN HUN ONTWIKKELING BIJ AMATEURKUNSTVERENIGINGEN

In 2017 verzocht minister Bussemaker in een brief aan de Raad voor Cultuur een aantal beleidsmatige uitgangspunten te beschrijven, zoals: *“Cultuurparticipatie, waaronder ook actieve deelname aan cultuur door samenwerking tussen amateurs en professionals, nieuwe media en ook talentontwikkeling.”*

De amateurkunstorganisaties bieden ontwikkelkansen voor talenten. In de eerste plaats kan een talent pas ontdekt worden doordat het latente talent in aanraking komt met de kunstdiscipline en deze actief gaat beoefenen door bijvoorbeeld lid te worden van een vereniging. Vervolgens is er verdieping mogelijk door het talent als solist te laten optreden bij de uitvoeringen van de vereniging. Dit kan bij veel disciplines zoals in een koor, muziekvereniging, orkest of bij dans- en toneelgezelschappen. Daar heeft niet alleen het talent baat bij. Ook de vereniging kan hier wel bij varen doordat het talent een positieve invloed kan hebben op de kwaliteit van de amateurkunstvereniging.

Het ontdekken van talent en het ontwikkelen en ondersteunen hiervan kan binnen de vereniging – als verbinder – worden gedaan door bijvoorbeeld extra (zang)lessen, stemvorming en ontwikkeling van stembereik (bij koren en toneelgezelschappen), begeleiding door een dirigent en actief advies om verder te kijken. Wellicht kan de professionele dirigent of muzikaal leider van de vereniging het talent ook introduceren bij anderen. Ook regiebegeleiding en zelfs bestuurlijke ervaring kunnen van belang zijn voor een talent. Hierdoor kan de breedte van een vereniging worden ervaren in relatie tot het ontwikkelen van het eigen talent of zelfs een eigen beroepspraktijk. Extra aandacht van een dirigent of repetitor voor het talent is dan ook een must. Dat betekent vaak een extra financiële investering voor de vereniging. Naast het ontdekken en begeleiden van talenten kan een vereniging open staan om (tijdelijk) talenten van buiten de vereniging te begeleiden. In dat geval kan worden samengewerkt met een kunstvakopleiding. Verenigingen kunnen plaats bieden aan solisten van een kunstvakopleiding om orkestervaring op te doen, of koren die aan dirigenten in opleiding een stageplek bieden. De vereniging werkt dan als een soort makelaar en kan gebruikmaken van een vorm van co-creatie. Dat geldt ook voor elke soort vereniging die een plaats biedt aan een aankomend professional.

Werken met talenten binnen een vereniging geeft een onzekerheid voor besturen en muzikaal/artistiek leiders. De verwachting is dat een talent op enig moment de vereniging zal verlaten en een volgende stap in de ontwikkeling of naar een professionele invulling van het talent zal gaan maken. Door het verlaten van de vereniging kan een terugval in de opgebouwde kwaliteit optreden die wellicht lastig te hervinden is.

Voor toneelgezelschappen komt het voor dat regie wordt ondersteund door een student van een theateropleiding die daarmee regie-ervaring opdoet. Ook hier is ondersteuning van een regisseur van belang. Voor zowel amateurs op het gebied van de podiumkunsten en voor beeldende amateurs (schilderen, beeldhouwen, fotografie etc.) kan een dergelijke infrastructuur werken als het gaat om het (verder) ontwikkelen van de eigen artistieke kwaliteit en als het gaat om het bijbrengen van persoonlijke vaardigheden: *learning by doing*.

CULTUUREDUCATIE/PARTICIPATIE IN HET ONDERWIJS

Cultuurebeleving is in verschillende levensfasen anders. Cultuureducatie in het primair onderwijs en kunstinstituten met een opleidingstraject, vormen een belangrijke schakel voor de verenigingen. Kennismaking op jonge leeftijd met kunstbeoefening kan leiden naar amateurkunstbeoefening in de vrije tijd en vormt daarmee een belangrijke basis voor verenigingen. De brede school in een wijk gekoppeld aan een vereniging kan hierin van betekenis zijn. Dat geldt eveneens voor de voorzieningen die er zijn om de verschillende disciplines uit te oefenen. Via het voortgezet onderwijs en amateurkunstverenigingen kom je in aanraking met wedstrijden, de Kunstbende, concoursen, masterclasses en mogelijk de vooropleidingen voor kunstvakonderwijs. Via dit soort ketenroutes kan een talent zich ontwikkelen tot professional. Anderzijds geldt binnen de amateurkunstsector dat ook op latere leeftijd het talent wordt ontdekt en ontwikkeld, waarna men kan doorstromen naar een professionele carrière in de kunst. Dat is ook een verdienste van amateurkunst.

In wijken waar cultuur binnen gezinnen minder aan bod komt, is de relatie met het onderwijs van belang als basis- en brugfunctie voor deelname op jonge leeftijd aan kunst- en cultuuruitingen. Naast die activiteiten in het onderwijs kunnen kinderen en jongeren ook doorstromen naar het buitenschoolse aanbod. Om de kwaliteit van het cultuuronderwijs op basisscholen te verbeteren werken scholen en culturele instellingen sinds 2013 samen aan de regeling *Cultuureducatie met Kwaliteit (CmK)* en de *Subsidieregeling Impuls Muziekonderwijs*. Dit biedt het onderwijs extra kansen om muziek, en in het verlengde daarvan ook andere kunstdisciplines een vaste plek te geven in het onderwijs. De school kan een samenwerking opzetten of intensiveren met een vereniging uit de wijk of uit de stad.

Amersfoort doet mee met deze matchingsregelingen. Voor verenigingen is het een kans om zich aan te sluiten en te werken aan de basis. In de stad werken vier muziekverenigingen in het kader van de regeling Impuls Muziekonderwijs samen met scholen, te weten: Chr. Muziek- en Showband Juliana, Muziekvereniging St. Caecilia, Koninklijke Amersfoortse Muziekvereniging (KAMV) en Muziekvereniging Wilskracht.

Ook in het voortgezet onderwijs worden al jarenlang kunst- en cultuureducatie projecten uitgevoerd. In de meeste scholen behoren standaard twee tot drie kunstvakken tot het curriculum, te weten: muziek, beeldende kunst en theater. Sommige verenigingen hebben al een relatie met een school voor voortgezet onderwijs.

FACILITEREN VAN TALENTEN

Van belang is dat talenten op diverse manieren ruimte krijgen en worden gefaciliteerd. De relatie met diverse cursusinstellingen en opleiders is van belang om het ontwikkelen van talent te laten slagen. Professionals zijn tenslotte ooit begonnen als amateur in welke situatie dan ook. Hierin speelt amateurkunst dus op vele fronten een rol van betekenis. Zonder ondersteuning van de amateurkunst verdwijnt een belangrijke basis. Het delen van kennis en vooral samenwerking is een belangrijke voorwaarde voor een sterk en duurzaam beleid voor de toekomst van de amateurkunst. Eén van de ontwikkelingen op dit terrein is het onderzoek naar talent in de regio, ARCT (Amersfoort Regio & Creatief Talent) genaamd. Dit traject wordt de komende jaren nog uitgewerkt en het is raadzaam om daar ook de gehele amateursector in mee te nemen, waarbij de route van amateur naar professionele kunstenaar in beeld wordt gebracht en gestimuleerd. Daarnaast wordt door de Raad voor Cultuur versterking geïnitieerd voor een regionale culturele infrastructuur. Op dit terrein is in de stad Utrecht in 2017 PACT UTRECHT opgericht, een netwerkorganisatie van culturele instellingen. Het is de bedoeling uit te groeien tot een regionaal kennisplatform, waarbij ook instellingen uit Amersfoort en andere gemeenten zich kunnen aansluiten. “In de regio Utrecht zijn veel professionele kunstenaars en creatieven werkzaam of in opleiding. De aanwezigheid van een bloeiend amateurkunstveld, vooropleidingen van kunstvakopleidingen en on-derwijsinstellingen, zoals de Hogeschool voor de Kunsten, de Herman Brood Academie, Creative College en Universiteit Utrecht, staat garant voor een continue toestroom van aanstormend talent. Jonge kunstenaars en cultuurstudenten vormen een waardevolle schakel in de culturele ‘keten’. Voor de noodzakelijke doorstroom, wisselwer-king, continuïteit en niveaubewaking is het van belang dat alle schakels in de keten voor talentont-wikkeling behouden blijven en worden versterkt.”¹⁵ Dat betekent dat ook in Amersfoort aandacht nodig is voor infrastructuur die inspeelt op behoeftes van jonge en talentvolle makers, maar ook aandacht voor vestiging van (jonge) makers in Amersfoort. Belangrijk hierbij is ook een flexibel budget voor producties, artistieke ontwikkeling en voor het stimuleren van ondernemerschap.

¹⁵ N. Baartman (red), *Eeuwig Jong, naar een cultureel regioprofiel voor de stedelijke regio Utrecht*, 2018

6. IDENTITEIT VAN AMATEURKUNSTVERENIGINGEN IN DE WIJKEN

“We willen in Amersfoort een inclusieve samenleving waarin iedereen mee kan doen, zichzelf kan ontplooiën en bijdragen aan de samenleving. Cultuur heeft een belangrijke rol bij het bevorderen van participatie: het activeert mensen en brengt mensen samen. Dat is goed voor het welzijn en welbevinden van mensen, en voor de samenhang in de wijken en in de stad. Cultuur draagt dan ook bij aan een verbonden stad.”¹⁶

EEN SOCIAAL-MAATSCHAPPELIJKE FUNCTIE

Een vereniging heeft een plaats in de samenleving en vervult daarmee een sociaal-maatschappelijke functie. Amateurkunstverenigingen kunnen een duurzame relatie smeden met wat zich in een wijk afspeelt, omdat er bijvoorbeeld in een wijklocatie of schoolgebouw wordt gerepeteerd. Vroeger had een wijk met veel arbeiders een eigen harmonie- of fanfarevereniging en socialistische zang- en toneelverenigingen. Hierdoor was de vereniging als een sociaal element vervlochten met de wijk. Naast sociale afkomst heeft ook religieuze overtuiging tot in de jaren zeventig een belangrijke rol gespeeld bij de keuze van een vereniging. Tegenwoordig is dit niet meer zo voor de hand liggend en is de binding van een vereniging met een bepaalde wijk minder geworden of helemaal niet aanwezig. Die directe banden zijn niet meer vanzelfsprekend aanwezig. Bij de meeste verenigingen komen veel leden niet meer uit de wijk waar men wekelijks repeteert, maar kiest men op basis van repertoire, kwaliteit, genre en sociale uitstraling een vereniging waar men zich thuis voelt. Zie ook hoofdstuk 4.

Hoewel veel verenigingen niet meer vervlochten zijn met een wijk, zijn de verenigingen nog steeds in een wijk aanwezig en kan amateurkunst van belang zijn voor de overbrugging van sociale drempels en het versterken van de verbinding in de lokale gemeenschap. Een vereniging kan naast repetities in een wijk ook bemoeienis met die wijk hebben en zich met een bepaald project aan de wijk binden. Activiteiten in de vrije tijd hebben impact op de samenleving en zijn bijvoorbeeld van invloed op gezamenlijkheid en sociale cohesie.

Een inclusieve samenleving maakt dat er verbinding bestaat of wordt gecreëerd met de ander. Kunst en cultuur kunnen mensen van verschillende achtergrond of leefstijl dicht bij elkaar brengen. In samenhang met een voorziening in de wijk, of dat nu een wijkgebouw met functies is of een ABC-cluster, kan zo'n wijkrelatie worden aangeknoopt. Verenigingen kunnen op hun eigen manier ingaan op sociaal-maatschappelijke vraagstukken.

Voor jongeren zouden verenigingen een werkwijze kunnen ontwikkelen gericht op het verwerven van culturele competenties, misschien wel zonder lid te worden/of lid te zijn van een vereniging. Het ontwikkelen van culturele competenties is van belang om te kunnen participeren in de samenleving en de arbeidsmarkt: meer en meer worden vaardigheden gevraagd als creativiteit, nieuwsgierigheid, het vermogen om oplossingen te bedenken en ideeën over te brengen of te verbeelden.

SAMENWERKING MET WIJKBEWONERS

Enkele verenigingen hebben als uitgangspunt/kerndoel om direct met deelnemers uit de wijk te werken om een deel van de sociale hechting in de wijk te versterken. Een mooi voorbeeld in Amersfoort is Het Lienderts Orkest. Er kunnen gezamenlijke projecten ontstaan die verschillende domeinen overstijgen, om sociaal-maatschappelijke én artistieke doelen te behalen. Het kan voorkomen dat praktische, sociaaleconomische en culturele barrières die samenwerking in de weg kunnen staan. Maar sommige verenigingen staan ook voor een uitdaging om kinderen of jonge mensen aan zich te binden om de vereniging van een blijvende gezonde basis te voorzien. Dat kan door middel van (talent)ontwikkelingsprojecten of bijvoorbeeld educatieprojecten in het onderwijs of in het sociale domein met een wijkorganisatie als Indebuurt033. Hoewel kinderen vaak veel activiteiten en hobby's hebben is het niet onmogelijk om verbindingen te zoeken in de wijk. Ga een verbinding aan met wijkvoorzieningen, scholen ed. om een relatie met kinderen en hun ouders op te bouwen. Een dergelijke 'meerspoorbenadering', waarbij een combinatie van samenwerking in, rond en buiten het onderwijs en in de wijken wordt gezocht en gevonden, is essentieel voor het slagen van een voorgenomen project.¹⁷

¹⁶ Cultuurvisie Amersfoort 2030, 2017, p 6

¹⁷ Geert Drion (red.), *Cultureel Vermogen*, LKCA, maart 2018

Om projecten op wijkniveau te ontwikkelen en uit te voeren is er een mogelijkheid om via het Buurtbudget financiering aan te vragen.

Een taak van verenigingen om de artistieke en maatschappelijke waarde van amateurkunst zelf te tonen in het culturele veld zou een van de opgaves kunnen zijn voor de komende jaren. Een recent voorbeeld is het project *Age Friendly Cultural Cities*. Dit project is onderdeel van het landelijke subsidieprogramma 'Lang Leve Kunst'. Dit tweejarige project, gesubsidieerd door het fonds voor Cultuurparticipatie en de gemeente Amersfoort, is gericht op het verbeteren van actieve cultuurparticipatie voor ouderen. Een project waar verschillende domeinen samenkomen: cultuur, welzijn en volksgezondheid.

7. SUBSIDIEREGELINGEN EN AANPASSINGEN

“Een stad zonder cultuur is een stad zonder hart. In 2017 is de cultuurvisie 2030 aangenomen waarin de koers is bepaald voor het cultuurbeleid voor de komende jaren. De ambities van de cultuurvisie 2030 zijn voor ons leidend. De uitgaven aan cultuur houden we, ook na 2020, op het niveau van de cultuurvisie 2030. De voorgenomen bezuiniging van € 40.000 op amateurkunst maken we ongedaan.”¹⁸

SUBSIDIES AMATEURKUNST

De oude subsidiesystematiek ten aanzien van amateurgezelschappen was voornamelijk gericht op het in stand houden van het ‘klassieke’ verenigingsleven. Na de bezuinigingsmaatregel is vanaf 2013 financieel alleen maar ingezet op het ondersteunen van kwaliteit van professionele begeleiding bij verenigingen. Hierbij is een belangrijk criterium het stimuleren van artistiek-inhoudelijke kwaliteit. Dat kan o.a. door goede ondersteuning, talentontwikkeling en door scholing waardoor dat een deel van de basis vormt van het culturele aanbod in de stad.

Naast de structurele subsidie amateurkunst is in 2013 als alternatief voor de bezuiniging extra financieringsruimte ontstaan voor incidentele aanvragen: de subsidieregeling incidentele subsidies amateurkunst. Een regeling waar veel gebruik van wordt gemaakt door amateurs. Het beschikbare bedrag is met € 15.000,- op jaarbasis vrij gering ten opzichte van de hoeveelheid aanvragen. Tevens is het fonds Huursuppletie Flint beschikbaar voor amateurverenigingen die een groots avontuur in Flint aangaan en voor de huur een financiële bijdrage kunnen ontvangen.

BEZUINIGING

De voorgestelde bezuiniging (2012) van 50% op de toen bestaande structurele subsidie amateurkunst (totaal € 160.000,-) werd in 2014 gepareerd door de gemeenteraad. Hierbij werd voorkomen dat toen niet de helft van de subsidie maar slechts een kwart van dat bedrag moest worden ingeleverd, ad. € 40.000,-. De resterende helft van € 40.000,- bleef staan en werd meegenomen in de evaluatie van de gemeentelijke financiën voor de jaren daarna. Inmiddels staan de gemeentelijke financiën er veel beter voor en

is in het coalitieakkoord (2018) van de vier politieke partijen het bezuinigingsbedrag ongedaan gemaakt. Dat betekent ook dat deze bezuiniging niet meer wordt uitgevoerd, maar structureel aan de begroting toegevoegd.

REGELING INCIDENTELE SUBSIDIES AMATEURKUNST/PROJECTSUBSIDIES

Naast de structurele subsidieregeling voor amateurkunstverenigingen is sinds 2013 een tweede subsidieregeling van kracht: Subsidieregeling Incidentele subsidies amateurkunst. Deze regeling heeft tot doel om activiteiten of producten die bijdragen aan de ontwikkeling en versterking van het cultureel klimaat en specifiek van de amateurkunst in de gemeente Amersfoort te stimuleren en is uitsluitend bedoeld voor niet professionele makers en amateurverenigingen die in Amersfoort gevestigd zijn en waarvan de activiteiten plaatsvinden in Amersfoort. Het fonds was zeer bescheiden van omvang en om meerdere aanvragen te kunnen honoreren is een plafond van € 2.000,- per aanvraag ingesteld.

De afgelopen periode is de vraag naar voren gekomen of amateurverenigingen/-kunstenaars in aanmerking zouden kunnen komen voor een groter subsidiebedrag dan het gestelde plafondbedrag. Deze wens is ingegeven vanuit twee verschillende richtingen. Enerzijds het lezen van de cultuurnota van de stad Utrecht met het advies van de commissie over de meerjarensubsidie 2017-2020, waarbij twee Utrechtse amateurkunstverenigingen een goed plan schreven en werden opgenomen in het uitvoeringsprogramma. Anderzijds een discussie met de voorzitter van de BACK (Brede Adviesgroep Cultureel Klimaat) over het aanvragen van subsidie door amateurkunstverenigingen met een sterk op een professionele leest geschoeid plan.

Als de intrinsieke waarde van kunst een belangrijk uitgangspunt is in de nieuwe Cultuurvisie dan is het zo dat een dergelijk uitgangspunt de ambitie en het enthousiasme van de amateurkunstverenigingen en niet-professionele makers stimuleert. Bovendien werkt het positief op de kwaliteit die een vereniging, groep of individu nastreeft; biedt het meer kansen op talentvorming en scholing, werken in de buurt en in het onderwijs. Om ambities te laten volgroeien is een financiering nodig die verder reikt dan een jaarsubsidie of -bijdrage. Nadat een goed projectplan is gepresenteerd zou het plan kunnen worden gefinancierd dat mogelijk ook over twee jaar kan worden besteed.

¹⁸ Coalitieakkoord 2018-2020, ‘Samen aan de slag, voor duurzame groei’, 2018

Inmiddels hebben gesprekken met de beleidsadviseurs van het Team Cultuur van de gemeente Amersfoort plaatsgevonden over financiële uitbreiding van deze subsidieregeling. Vanaf januari 2019 zal jaarlijks een bedrag van € 50.000,- worden gereserveerd. Dit bedrag zal dan in twee porties worden verdeeld: een bedrag van ca. € 30.000,- voor aanvragen tot € 2.500,- en een bedrag van ca. € 20.000,- voor aanvragen voor bedragen tussen € 2.500,- en maximaal € 7.500,-. Deze nieuwe subsidieregeling heet: Regeling Projectsubsidies Amateurkunst en wordt uitgevoerd door Scholen in de Kunst.

AANPASSINGEN REGELGEVING STRUCTURELE SUBSIDIE, LEIDINGKOSTEN

De afgelopen jaren heeft Scholen in de Kunst, als beherende en uitkerende instantie voor de subsidies voor amateurkunst, nagedacht over de veranderingen die gaande zijn in de verenigingswereld en cultuurparticipatie in brede zin en hierover ook met de verenigingen gesproken. Om een stimulerende werking van financiering door subsidie bij verenigingen te weeg te brengen wil Scholen in de Kunst graag enkele aanpassingen realiseren in de bestaande structurele subsidieregelingen amateurkunst.

Amersfoort is enkele muziekverenigingen rijk met een groot aantal spelende leden. Sommige van deze verenigingen groeien licht door aanwas van jonge leden die de basis van elk orkest vormen. Een verheugend gegeven dat overigens niet voor iedere vereniging geldt. De muziekverenigingen hebben op basis van eerdere subsidieregelingen de mogelijkheid om met diverse leidinggevenden te werken, d.w.z. één dirigent per verenigingsonderdeel en drie instructeurs. Dat geldt ook voor de grote oratoriumkoren en musicalverenigingen. Enkele verenigingen geven meer uit dan € 18.000,- aan leidingkosten om de kwaliteit van de vereniging en haar onderdelen zo goed mogelijk te ontwikkelen. Wij zijn van mening dat hier een aanpassing van de regel kan worden opgenomen door de verenigingen die veel investeren in leidingkosten ook extra te belonen. Voor die verenigingen zou het plafondbedrag verhoogd kunnen worden. Tevens zien wij dat de plafondbedragen voor de andere sectoren ook al jaren op eenzelfde niveau worden gehandhaafd. Ook voor deze sectoren stellen wij een verhoging van de plafondbedragen voor.

REGELGEVING VOOR VERENIGINGEN MET DEELNEMERS BUITEN DE GEMEENTE AMERSFOORT

Om voor structurele subsidie van de gemeente Amersfoort in aanmerking te komen moet de vereniging in de gemeente gevestigd zijn en open staan voor de inwoners van de gemeente. Tot 2013 werd een norm gehanteerd die aangaf dat 50% van de leden van een vereniging binnen de gemeente moest wonen. Vanwege de toenmalige aangekondigde bezuinigingen op het gemeentelijk cultuurbudget (2012-2016) is deze norm in 2013 aangescherpt naar 60%.

Momenteel is de vraag actueel of de normering van het aantal leden woonachtig binnen de gemeente gehandhaafd moet en/of kan worden gelet op de rol die Amersfoort heeft als centrumgemeente voor een groot verzorgingsgebied tot buiten de gemeentegrenzen. Zie ook hoofdstuk 4.

De sterke regiofunctie van Amersfoort leidt automatisch tot veel actieve leden bij de verenigingen vanuit de omliggende gemeenten. In Amersfoort vindt men veel verenigingen die bijzonder zijn voor de regio, een bijzonder repertoire voeren of uniek zijn in de uitvoeringen (mars- & showorkest, Brassband, Bachkoor). Een groot deel van die verenigingen zijn bovendien in hun begeleiding kwalitatief van hoog niveau. Daarom stellen wij de vraag of de 60% norm reëel is en of er met de gemeenten uit het gewest regionaal afspraken kunnen worden gemaakt over de rol van Amersfoort en die van de omliggende gemeenten. Afschaffing van financiële voorzieningen voor amateurkunst in een regiogemeente kan betekenen dat in die gemeenten geen cultuurparticipatie meer haalbaar is en nog meer muzikanten, zangers, dansers en toneelspelers naar Amersfoort trekken om aan de invulling van hun vrijetijd te kunnen voldoen.

Om voor structurele subsidie in aanmerking te komen, door de norm van het aantal leden woonachtig in Amersfoort op 60% te houden, raken verenigingen in de knel. Het resultaat van deze normering betekent dat verenigingen in enkele gevallen leden van buiten de gemeente Amersfoort weren om structurele financiering te behouden. Dit heeft een averechtse werking op de kwaliteit van de vereniging en de gewenste regionale functie van Amersfoort.

Als we de bijzondere kwaliteit van verenigingen willen inzetten in de stad dan is verruiming van de regeling noodzakelijk. Een aanpassing in de subsidieregeling kan in het kader van regionalisering meer kansen bieden aan verenigingen die deze norm als knellend ervaren. Voorgesteld wordt de 60% norm te schrappen en op gewestelijk bestuurlijk niveau met elkaar te overleggen hoe hiermee kan worden omgegaan.

MINDER DRAAGKRACHTIGEN

In relatie tot de inclusieve samenleving is er voor mensen die minder draagkrachtig zijn of een laag inkomen hebben een mogelijkheid om deel te nemen aan verenigingsactiviteiten op het gebied van cultuur en sport. Bij de gemeente Amersfoort (Werk en Uitkering) is een bijdrage beschikbaar van € 100,- aan volwassenen (18 jaar en ouder) voor het lidmaatschap van een sportclub, muziekvereniging of culturele cursus.

8. DE ORKESTENSTRUCTUUR

Amersfoort heeft een groot aantal (amateur)orkesten in diverse bezettingen: fanfare-, harmonie- of symfonische blaasorkesten, symfonieorkest, strijkorkest, brassband, accordeonorkest, show- & marchingband, bigband, blaaskapel/dweilorkest, malletband en slagwerkorkest. Veel van deze orkesten zijn een onderdeel van enkele amateurkunstverenigingen, andere orkesten worden samengesteld uit cursisten van de muziekcurssussen/opleidingen van Scholen in de Kunst in Amersfoort, Hoogland, Soest en Leusden. Deze orkesten verzorgen zelfstandig optredens. De structuur met meerdere orkesten binnen één vereniging wordt traditioneel aangetroffen bij de muziekverenigingen die vanouds als muziek-korpsen konden worden aangeduid. Dat geldt in zekere zin ook voor het opleidingstraject van Scholen in de Kunst met musici tot ca. 20 jaar. Aangezien de muziekverenigingen plaats bieden aan alle leeftijdscategorieën is, vanwege de bijzondere organisatie en structuur ten opzichte van andere amateurkunstverenigingen, dit hoofdstuk opgenomen.

OPLEIDINGEN

Verschillende muziekverenigingen, Scholen in de Kunst (als gecertificeerde instelling) en enkele particuliere muzikscholen organiseren opleidingen voor jonge muzikanten. De betreffende muziekverenigingen hebben vaak een opleidingsorkest dat de basis vormt voor de vereniging. Bij verschillende verenigingen begint dit met een algemene muziek (voor)opleiding voor jonge kinderen (5-7 jaar). De opleiding biedt een basis van muziek aan (ritmiek, luisteren, etc.) en laat de kinderen kennis maken met verschillende instrumenten. Deze algemene basis kan worden vervolgd met les op een instrument. De jonge muzikanten leren cognitieve - en instrumentaal auditieve toepassingen (muziekleer en gehoorscholing) en speelvaardigheden. Voor de muzikale ontwikkeling van jonge leden van een vereniging is dit van groot belang. De leden worden dan opgeleid via Raamleerplannen in de categorie HaFaBra (Harmonie-Fanfare-Brassband) diploma's A t/m D en slagwerk door docenten van Scholen in de Kunst. Ook is het mogelijk dat verenigingen deze individuele opleiding zelf ter hand nemen en de leden het examen laten afnemen via de overkoepelende muziekbond KNMO.

In het orkest zelf worden de individuele kwaliteiten van de muzikanten verder ontwikkeld, met begeleiding door ervaren leidinggevers. Bij de individuele lessen staat het bespelen van een instru-

ment centraal en ligt de focus op beheersing van dit instrument en technische vaardigheden. Voor de orkesten is het van belang dat de leden ook leren samen spelen waarbij andere vaardigheden als luisteren en een dirigent volgen belangrijk zijn. Dit kan alleen in een (samenspel)groep worden geleerd en geoefend. Voor een Show- & Marching band komt hier ook nog een opleiding gericht op synchroon lopen, lopend muziek maken en showfiguratie bij.

De muziekopleiding bij Scholen in de Kunst volgt in feite hetzelfde traject als hierboven beschreven. Alleen doen deze muzikanten geen examen via het Raamleerplan HaFaBra. Alle muzikanten bij Scholen in de Kunst wordt de mogelijkheid geboden om in een orkest of ensemble te spelen. Samenspel, luisteren, spelvaardigheden zijn hierbij belangrijke ingrediënten. De opleiding is door het aantal orkesten en ensembles waarbinnen cursisten kunnen doorstromen fijnmazig.

SAMENSPEL BIJ HET KSO

Na de bezuiniging van 2012 heeft een aantal verenigingen die hun jonge muzikanten wil opleiden de handen ineen geslagen en in samenwerking met Scholen in de Kunst een samenspelorkest gestart: het Keistedelijk Opleidingsorkest (KSO). Ook voor de muziekleerlingen van Scholen in de Kunst is het KSO een mogelijkheid kennis te maken met samenspel in een mix van een HaFaBra en slagwerkbezetting. Examens lopen via het Raamleerplan in de categorie HaFaBra diploma's A t/m D en slagwerk.

In Amersfoort is geen andere instelling of particuliere organisatie op muziekgebied die een opleidingstraject aanbiedt waarbij kinderen en jongeren die een instrument leren bespelen automatisch aan een orkest of ensemble kunnen deelnemen. Scholen in de Kunst onderzoekt of ook kinderen/jongeren buiten de samenwerkende verenigingen, dus vanuit particuliere opleidingen, onder condities gebruik kunnen maken van de mogelijkheden tot samenspel. E.e.a. hangt ook samen met kosten en het lesniveau. Dat kan betekenen dat er meer orkesten en ensembles worden gevormd. Derhalve een vergroting van het areaal muzikanten die kan doorstromen naar andere orkesten in de HaFaBra- of symfoniewereld.

DOORSTROMING EN ONTBREKENDE SCHAKEL

In de stad is een bestaande infrastructuur van orkesten en door-

stroming van jonge muzikanten. Het eerder genoemde Keistedelijk Opleidingsorkest verzorgt de samenspelopleiding voor verschillende verenigingen. Vanuit dit KSO zullen de deelnemers dan ook instromen in een orkest van de eigen vereniging. Meestal betreft dit een opleidings-, studie- of leerlingenorkest en van hieruit kan op zeker moment ook doorstroming plaatsvinden naar een ander orkest binnen de vereniging. Dat laatste heeft te maken met opleidingsniveau en de ambitie van de muzikant. In feite is een opleidingsorkest niet leeftijdsgebonden. Leden van een vereniging blijven veelal lang lid, hebben vaker een familierelatie met de vereniging of voelen een ‘clubverband’ en kunnen tot op hoge leeftijd doorspelen in (concert)orkesten van enkele verenigingen. Van de doorstroommogelijkheid wordt met name gebruik gemaakt door muzikanten binnen de HaFaBra-sector. Ook op latere leeftijd stromen musici in bij de verenigingsorkesten. Voor muzikanten die andere instrumenten bespelen zijn er andere doorstromingsmogelijkheden. Pianisten of gitaristen zouden kunnen instromen/samenspelen in verschillende ensembles en (pop)bandjes die Amersfoort rijk is. Muzikanten die strijkinstrumenten bespelen hebben weinig keuze. Deze muzikanten kunnen alleen terecht bij een symfonie- of strijkorkest.

Het opleidingstraject van Scholen in de Kunst (SidK) voorziet ook in een doorstromingsmodel. Cursisten kunnen binnen de eigen orkeststructuur doorstromen naar het Juniorenorkest (leeftijd 6-10 jaar), het Jeugdorkest (leeftijd van 10-12 jaar) en het Symfonieorkest (leeftijd 12-20 jaar). Doorstroming is gerelateerd aan het spelniveau en de leeftijd. Daarna is doorstroming hoofdzakelijk mogelijk naar het Amersfoorts Jeugd Orkest (AJO). Dit orkest kent voornamelijk strijkinstrumenten, blaasinstrumenten en slagwerk. Op zekere leeftijd maken deze muzikanten de stap om te studeren in een andere stad, spelen nog steeds in het AJO, maar verbinden zich soms ook aan een studentenorkest in die stad. Soms keren jongeren die aanvankelijk zijn wegtrokken voor studie en carrière ook gewoon weer terug naar de regio. Na het AJO is een muzikant uit de symfonische hoek aangewezen op de orkesten met een symfonische bezetting in de stad, zoals: de Orkest Vereniging Amersfoort (OVA), het strijkorkest Musica Montana en Flehite Sinfoniëtta. Of richten een ensemble op met gelijkgestemde muzikanten.

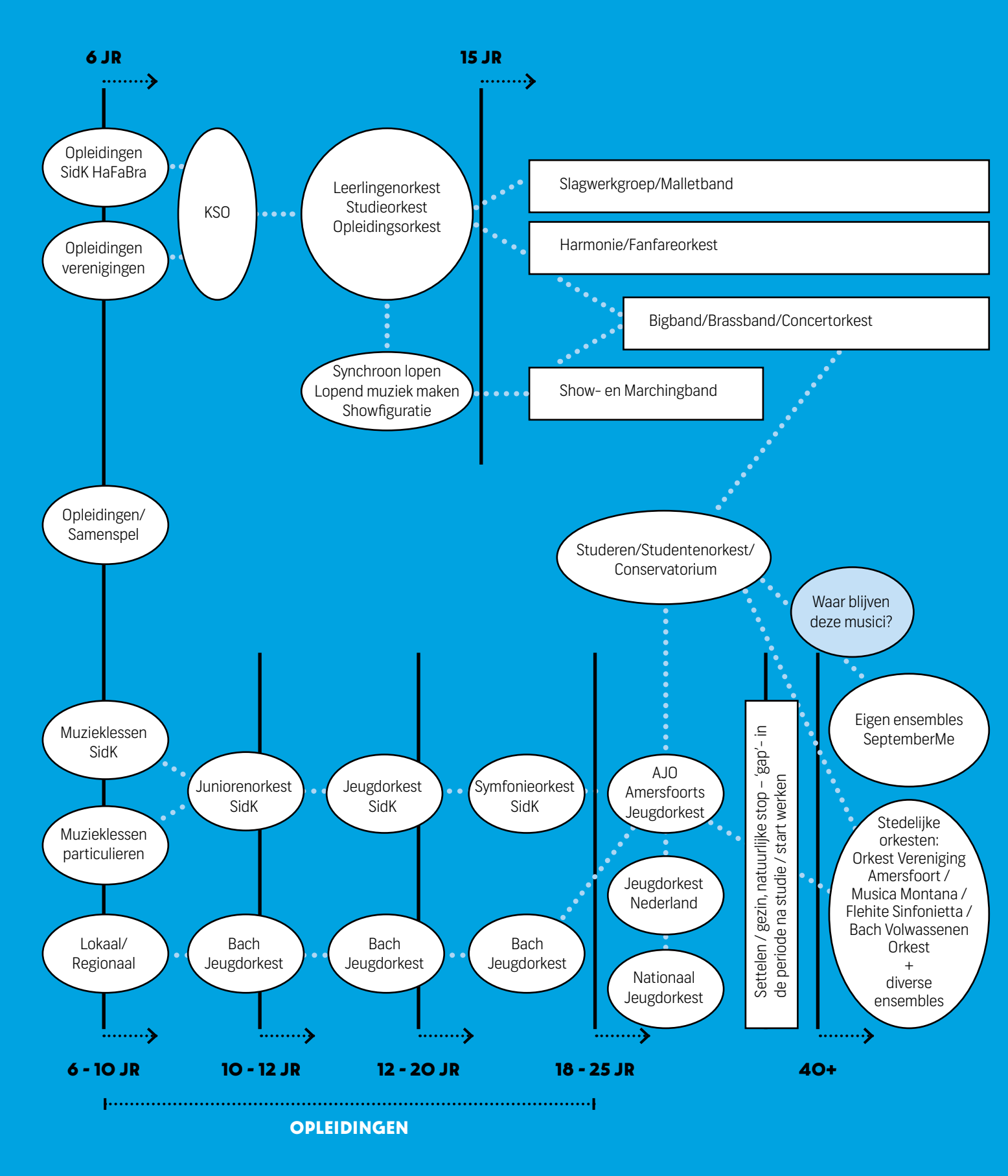
Zoals bij de muziekverenigingen een duidelijke doorstroming van muzikanten naar de verschillende orkesten mogelijk is, is bij de symfonische orkesten een overstap naar de bestaande stedelijke orkesten minder vanzelfsprekend. Dit heeft enerzijds te maken met een bestaande (gevoelde) afstand in leeftijden tussen de jongeren/jong volwassenen en die van de bestaande orkesten in de stad, dus veelal met een bestaand imago van diezelfde orkesten. Wat ook meespeelt in een levenscyclus is de periode van studie, werk, settelen en gezinsvorming, waardoor er een natuurlijke breuk is tussen opleiding-studie-het vinden van nieuwe aansluitingsmogelijkheden bij orkesten/verenigingen. Hier ontbreekt een schakel

in doorstroming. Hoe kan hier een brugfunctie worden gevormd tussen de verschillende symfonie- en strijkorkesten in de stad zodat doorstroming meer gegarandeerd wordt?.

Daarnaast doen zich schommelbewegingen voor in de instrumentale opleiding. Er zijn periodes dat een bepaald instrument (bijvoorbeeld dwarsfluit, hoorn of viool) erg gewild zijn, maar enkele jaren na zo’n hoogtepunt kan het zijn dat zich een daling in de bespeling/opleiding van deze instrumenten voordoet. Op dit moment wordt een daling van aanmeldingen bij de blaasinstrumenten geconstateerd. Bij teruglopende bezetting van een instrumentengroep binnen een vereniging ligt het voor de hand om bij uitvoeringen musici van elkaar te lenen. Dit is echter geen structurele oplossing voor een vereniging. Het is van belang dat een amateurkunst-breed plan wordt ontwikkeld om een ‘gap’ in het opleidingstraject voor de terugloop van instrumenten te kunnen opvangen. Een van de oplossingen ligt ook in een wijkbenadering en onderwijs. Zie ook hoofdstuk 6.

In de huidige situatie is bovendien niet of nauwelijks sprake van doorstroming tussen de verschillende soorten orkesten HaFaBra en symfonie orkesten. Er wordt door muzikanten een duidelijke keuze gemaakt voor blaasinstrumenten of strijkinstrumenten en dus veelal voor het spelen in een vereniging of voor een muziekopleiding van een opleidingsinstelling. De landelijke koepelorganisaties hebben in relatie tot dit soort vragen voornamelijk opleidingsrichtlijnen voor de desbetreffende sector. Tussen de beide opleidingsstromen zou een betere route moeten ontstaan om samen te werken en kennis te delen, vooral waar het gaat om blazers. Daarom zou het goed zijn als orkestbesturen en opleidingsinstellingen een gezamenlijke visie ontwikkelen om de problematiek van de gebrekkige doorstroom van jonge en volwassen musici tussen de HaFaBra-sector en symfonische orkesten bespreekbaar te maken.

Hiernaast een stroomschema waarbij de opleidingen grofweg zijn aangegeven in leeftijden. De leeftijdsgrenzen bij het stroomschema van de vereniging zijn niet rigide, maar soms diffuus en verschillen per vereniging.

9. AANDACHTSPUNTEN VOOR EEN VITALE TOEKOMST VAN AMATEURKUNSTVERENIGINGEN

“De beleving van kunst en cultuur heeft een specifieke waarde voor mensen, en voor de samenleving als geheel. Op zichzelf vinden wij kunst en cultuur van grote waarde voor Amersfoort. Of het nu gaat om artistieke hoogvliegers of meer gewone culturele uitingen. Cultuur draagt bij aan inspiratie, creativiteit, verbeeldingskracht en individuele expressie. Cultuur kan vermaak zijn, humor, (ont)spanning, meditatie. Cultuur biedt reflectie op het leven, de maatschappij en wie wij zijn als mens. Cultuur verhoogt welbevinden en gezondheid.”¹⁹

AMERSFOORT SPRINGT ER POSITIEF UIT

De afgelopen jaren is de broekriem aangehaald, maar grote verschuivingen in het amateurkunstveld in Amersfoort hebben niet plaatsgevonden. Gelukkig hebben de verenigingen grote creativiteit en verbeeldingskracht aan de dag gelegd om door te gaan en prachtige uitvoeringen te laten zien. Dat matcht niet met de analyse in landelijke onderzoeken naar de toekomst van amateurkunstverenigingen. Die onderzoeken beschrijven een negatieve tendens, zoals afnemende ledenaantallen, vergrijzing van het ledenbestand tot weinig vrijwilligers die bestuurstaken op zich willen nemen. Een onthutsend beeld en hopeloos vooruitzicht dat de verenigingsstructuur kan ondermijnen. Hoewel er vooral een algemeen beeld wordt geschetst, gedeeltelijk op basis van CBS cijfers van een vergrijzende maatschappij die veel vrijheden heeft om keuzes te maken, zien we deze ontwikkeling ook in Amersfoort. Ook imagoproblemen kunnen een rol spelen. Een imago van oubollig en gesloten, waardoor met name jongeren zich niet altijd aangesproken voelen. En ook zien amateurkunst-verenigingen en individuele amateurkunstenaars de laatste jaren nogal wat uitdagingen op zich af komen, zoals teruglopende ledenaantallen, lagere subsidies en onvoldoende hechting van kleine groepen of individuen in de stad. Maar verenigingen functioneren juist ook als netwerken, zorgen voor binding binnen gemeenschappen en leveren een belangrijke bijdrage aan de vitaliteit van de lokale samenleving.

Er zijn kansen; het toekomstbeeld kan ook worden geschetst vanuit een positieve benadering. Amersfoort is een dynamisch

groeierende stad in een aantrekkelijke omgeving. En aan de maatschappelijke (meer)waarde van verenigingen wordt nooit getwijfeld. Het idee dat jaren geleden speelde om verenigingen te laten overleven door ze te fuseren waardoor er meer financiële armslag is, is minder urgent.

BESTUURLIJKE UITDAGINGEN EN VISIE

Naast de terugkerende vraagstukken als ledenaanwas en financiën zou een vereniging ook gericht moeten zijn op bewustwording en nadenken over de toekomst. Hierbij spelen vragen als: wie zijn we in de stad/regio, hoe is het nu en hoe staan we er over een aantal jaar voor als het gaat om ledenaantallen, bestuurlijke stabiliteit en financieringsmogelijkheden? Behalve deze kwantitatieve aspecten zijn er kwalitatieve, inhoudelijke aspecten, zoals repertoire, variëteit aan activiteiten en naast de eigen discipline ook verkenningen en uitstapjes richting andere disciplines, samenwerkingen, waar ontmoet de amateur de professional en v.v., etc. En hoe worden en blijven verenigingen aantrekkelijk voor publiek en (potentiële) leden, het onderwijs en het bedrijfsleven for profit en non-profit? Deze dynamiek van naar de toekomst kijken zou voor elk bestuur vanzelfsprekend moeten zijn en het schrijven van een toekomstvisie voor een periode van vijf of acht jaar verdient aanbeveling. Bovendien zou elk bestuur voortdurend bezig moeten zijn met opvolging zonder vrees voor verlies aan kwaliteitsborging. Verenigingen waar mensen lang als bestuurslid fungeren zijn kwetsbaar als dat bestuurslid aftreedt. Door aandacht te hebben voor een geregelde opvolging voorkomt men panieksituaties als er een bestuurslid opstapt of wegvalt. Daarom is het van belang om te zorgen voor goede functieomschrijvingen, procedures schriftelijk vast te leggen en een rooster van optreden te hanteren en bij te houden. Natuurlijk is het ook van belang een toekomstbestendige en financieel weerbare vereniging te organiseren, iets waar een deel van de verenigingen gelukkig mee bezig is.

VINDBAARHEID AMATEURKUNST/ZICHTBAARHEID

Digitalisering brengt andere vormen van public relations met zich mee. In dit digitale tijdperk is – naast een fysieke plek – een heldere en goedwerkende online infrastructuur absolute voorwaarde voor het realiseren van zichtbaarheid van de vereniging. Digitale informatie en communities zijn een aanvulling op de online infrastructuur. Op de website van Scholen in de Kunst/Platform Amateurkunst is een database aanwezig die profielen bevat van amateurkunstgezelschappen en -verenigingen in Amersfoort.

¹⁹ Cultuurvisie Amersfoort 2030, 2017, p 5

Er wordt actief aan de compleetheid en betrouwbaarheid van de gegevens gewerkt, maar dat ontslaat de vereniging zelf niet voor zorgen voor een vorm van vindbaarheid. Ook zonder de verwachte groei van de stad met haar inwoners is zichtbaarheid een belangrijk ontwikkelpunt.

BEWUSTWORDING VAN VERANDERINGEN IN DE SAMENLEVING, SOCIALE VITALITEIT

Veranderingen voor en tijdens de crisisperiode hebben zich vertaald in individualisering. In een beleidsplan van een landelijke muziekkoepeel wordt gezegd dat na die periode waarin zekerheden op de proef werden gesteld mensen weer op zoek zijn naar groepsidentiteit. Persoonlijke ontwikkeling staat weer in dienst van de groep: een nieuwe sociale vitaliteit.²⁰ Een vereniging staat in het midden van de samenleving en maakt hier integraal deel van uit. Een bestuur zou moeten nadenken over de positie van de vereniging in deze samenleving; bijvoorbeeld over de kansen en meerwaarde van samenwerking en cross-overs met andere verenigingen. Kies dan duidelijk voor samenwerking.

Een vereniging kan ook invloed op ontwikkelingen in de samenleving/stad/regio hebben. Bekendheid begint door zichtbaar te zijn, bijvoorbeeld door middel van uitvoeringen of gezamenlijke optredens. Daarnaast heeft de vereniging invloed op het engagement dat men tentoonspreidt of kan creëren in de wijk al dan niet met andere partners. Ten slotte hebben verenigingen ook invloed binnen de eigen gelederen als het gaat om leiding, kader, vrijwilligers, leden, financiën, het uit te voeren programma en als dat geldt voor een vereniging het beheer en onderhoud van de accommodatie. Kies voor specialistisch aanbod om je beter te onderscheiden of kies voor een projectmatige aanpak en zorg ervoor dat de leden zich eigenaar voelen van het project en commitment tonen. Kortom alles waar de vereniging zelf zeggenschap over heeft. Door duidelijke keuzes te maken in de karakteristieken krijgt een vereniging kleur en identiteit en kan zij zich onderscheiden van andere verenigingen.

PLATFORM AMATEURKUNST EN KORTE LUNEN MET HET GEMEENTELIJK BELEID

Naast het aanbod van cursussen en lessen van Scholen in de Kunst bestemd voor iedereen die in zijn vrije tijd als amateur een cursus volgt, voert ze beleid op de ondersteuning van amateurkunstverenigingen. Scholen in de Kunst/Platform Amateurkunst stimuleert de lokale amateurkunst, stimuleert kwaliteitsverbetering, organiseert netwerkoeverleggen en diverse activiteiten. Bovendien is Scholen in de Kunst/Platform Amateurkunst namens de gemeente Amersfoort gemandateerd om drie subsidieregelingen (de structurele en incidentele subsidie en de huursuppletiereregeling

Flint) uit te voeren ter ondersteuning van de amateurkunst. Met de beleidsafdelingen van de gemeente wordt regelmatig gesproken over veranderingen in beleid, financiering, regelgeving, huisvesting en het kenniscentrum. Het is van belang dat de inhoudelijke beleidslijnen met de gemeente kort zijn en worden teruggekoppeld naar de verenigingen. Hierbij spelen de netwerkoeverleggen met de verenigingen een belangrijke rol en zouden alle verenigingen aanwezig moeten zijn in een netwerkoeverleg. Intern houdt Scholen in de Kunst de lijnen kort als het gaat over de relatie cursusaanbod, onderwijs, orkesten etc.

COMBINATIEFUNCTIONARISSEN CULTUUR

Tijdens de afgelopen twintig jaar kon het basisonderwijs kiezen om een docent in te huren voor kunstvakken of voor sport, en veelal is voor de laatste optie gekozen. In de afgelopen decennia ligt een grote druk op de 'hoofdvakken' in het onderwijs. Mede hierdoor is er minder aandacht voor cultuureducatie in brede zin -ontstaan. Van later datum is de inzet van combinatiefunctionarissen cultuur en sport, die opnieuw een positief effect hebben op kunst- en cultuureducatie op school. Op dit moment is in Amersfoort hernieuwde aandacht voor uitbreiding van drie combinatiefunctionarissen cultuur (cfc's). Deze cfc's worden middels matchgelden van gemeente Amersfoort, het rijk en de organisatie die gebruik maakt van hun kennis en vaardigheden betaald. Vanaf 2019 worden voor tenminste twee jaar twee cfc's voor cultuurparticipatie breed ingezet. De uitwerking van deze functies wordt nog omschreven. Een combinatiefunctionaris cultuur met een uitgewerkt projectplan zal voor meerdere jaren samen met een vereniging voor verbindingen in de wijk kunnen zorgen. Tevens zal worden gezocht naar samenwerkingsverbanden met organisaties op het gebied van cultuur, met bestaande basisinstellingen en onderwijs.

AANDACHTSPUNTEN EN AANBEVELINGEN

Naast de aandachtspunten zoals hierboven beschreven, worden aanbevelingen genoemd die de amateurkunstverenigingen kunnen helpen een vitale toekomst te creëren en hun rol in de samenleving te blijven vervullen zoals zij dat traditioneel gewend zijn te doen. Bij deze aanbevelingen maken we onderscheid tussen de rol van de (lokale) overheid, de ondersteunende kunstinstituut(en) en die van de verenigingen zelf. Voor de aanbevelingen verwijzen we naar pagina 7 van dit visiedocument.

²⁰ KNMO beleidsplan 2015-2020, juni 2015, p 4

BIJLAGE

SAMENVATTING UITKOMSTEN BEKNOPT ONDERZOEK RUIMTEGEBRUIK

Parallel aan het gemeentelijk onderzoek naar het gebruik en wensen van ruimten onder makers van amateurkunst in Amersfoort heeft Scholen in de Kunst/Platform Amateurkunst een eigen onderzoek gehouden. De gemeente heeft het onderzoek breed uitgezet onder professionele en amateur cultuurmakers, van muzikanten, theatermakers, beeldend kunstenaars, fotografen tot schrijvers en programmeurs. Scholen in de Kunst/Platform Amateurkunst heeft uitsluitend onder amateurkunstverenigingen een beknopt onderzoek naar de behoefte van faciliteiten op het terrein van repetitieruimte, presentatieruimten, naar het delen van repetitieruimte en over tarieven uitgezet.

Van de 130 aangeschreven verenigingen heeft 30% rechtstreeks aan Scholen in de Kunst gereageerd. Andere verenigingen hebben gereageerd op het verzoek van de gemeente om de enquête in te vullen. Hieronder wordt een samenvatting van de uitkomsten van het onderzoek van Scholen in de Kunst/Platform Amateurkunst gegeven.

REPETITIERUIMTEN

Verenigingen repeteren op een groot aantal adressen verspreid door Amersfoort. Verenigingen beoefenen hun hobby allemaal buitenshuis, thuis kun je oefenen, maar er wordt gezamenlijk gerepeteerd. Men repeteert in scholen, wijkgebouwen of kerkzalen. Voor een vereniging is de prijs van belang. Daarnaast zijn voor met name muziekverenigingen goede akoestiek, grootte en volume van de ruimte van belang. Voor alle verenigingen is de aanwezigheid van parkeerruimte en vooral gebruik van bergruimte belangrijk.

Akoestiek

Goede akoestiek is in veel gebouwen een punt van zorg. Bij presentaties klinkt het gerepeteerde heel anders in een grote zaal dan in de repetitieruimte zelf.

Huurtarieven

De huurtarieven lopen sterk uiteen en is afhankelijk van de soort zaal. Soms wordt er gratis gerepeteerd, maar de bedragen lopen sterk uiteen van € 32,- tot € 150,- (Oratoriumvereniging) per keer. Gemiddeld wordt € 50,- per avond betaald. Meestal wordt er wekelijks gehuurd en zijn verenigingen per keer twee à drie uur actief.

Grootte

De grootte van de repetitieruimten varieert nogal en is afhankelijk van de grootte van de vereniging. 11% van de respondenten heeft een repetitieruimte die kleiner is dan 30 m². 50% repeteert in een ruimte die ligt tussen de 30-75 m²; 39% heeft een repetitieruimte die groter is dan 75 m². Een knelpunt is vaak het volume van de ruimte, te laag plafond.

Opslagruimte

Naar voren komt het feit dat er een flink aantal studieruimten in de stad aanwezig is, maar dat eigenlijk altijd het grootste probleem de opslag van instrumenten, materialen is die elke week worden gebruikt.

Ruimte delen

Verenigingen vinden het geen probleem om de repetitieruimte te delen. Dit is vooral interessant als je een ruimte huurt en kunt delen. Verenigingen die bv. een kerkruimte huren hebben niets te zeggen over het gezamenlijk gebruik, dat doet de verhuurder.

Voordeel: gebruikmaken van elkaars instrumentarium. Nadeel: beschikbaarheid op gewenst tijdstip. Van de respondenten wil 86% repetitieruimte delen met een andere vereniging. Daarentegen antwoordt 14% nee op deze vraag.

Vier muziekverenigingen beheren een eigen gebouw waar soms ook weer andere verenigingen repeteren.

Knelpunten

Irritaties bij het gebruik van repetitieruimten: geen koffieruimte, temperatuurregeling in de winterperiode en tijdens vakantie in schoolgebouwen, geen piano, geen spiegels, beperkte of geen parkeergelegenheid. Dat laatste is voor veel verenigingen een punt van zorg als leden met een auto komen. Een ideale repetitieruimte gaat qua inrichting veel verder dan bovengenoemde suggesties.

PRESENTATIERUIMTEN

De meeste verenigingen maken voor hun presentaties en uitvoeringen gebruik van een kerk of één van de bestaande podia. Maar ook onverwachte locaties worden gebruikt en voorgesteld: leegstaande verzorgingshuizen, fabriekshallen. Fotografie- en beeldende verenigingen maken ook gebruik van bestaande exporuimten, als die voorhanden zijn en als men bereid is amateurkunstexposities te willen programmeren. Sommige respondenten geven aan dat ze uitvoeringen in het centrum laten plaatsvinden vanwege de ambiance van de binnenstad.

Mogelijkheden en onmogelijkheden van presentatieruimten

Er worden vele mogelijkheden genoemd,

maar tevens de beperkingen die deze ruimten hebben. Als het om klassieke concert-uitvoeringen gaat van grote verenigingen die op veel publiek mikken dan zijn de Joriskerk (600 plaatsen) en de St. Franciscus Xaveriuskerk het meest geschikt. Knelpunt bij de Joriskerk zijn de vele zitplaatsen met beperkt (of slecht) zicht vanwege pilaren en preekstoel en de huurprijs. De St. Franciscus Xaveriuskerk heeft 'slechts' 350 stoelen. Maar voor vele optredens is dat voldoende. Beide kerken beschikken over goede orgels. De St. Aegtenkapel geschikt voor kleinere ensembles. Flint - los van hun corebusiness - voor orkesten, De Lieve Vrouw voor kleinere theater en muziekgezelschappen en exporuite. Voor de gebieden buiten de binnenstad gelden voornamelijk kerken als uitvoeringsruimte, of in Vathorst het ICOONtheater voor muziek, theater- en dansactiviteiten. In ICOON worden hoofdzakelijk tentoonstellingen voor (amateur) fotografen en beeldende kunstenaars georganiseerd.

Fotografieverenigingen hebben behoefte aan goede expositieruimten, ruimte voor lezingen en verschillende soorten presentaties en een fotografencafé. Respondenten zoeken ook naar alternatieven. Zo worden genoemd verzorgingshuizen, fabriekshallen, leegstaande gebouwen waar kan worden geëxposeerd of waar een theatergezelschap langer kan blijven staan om meer voorstellingen achtereen te kunnen spelen. Op een dergelijke locatie speelt voor de uitvoerende vereniging de techniek parten.

Van de respondenten vindt 60% dat er voor hun vereniging geschikte presentatieruimten zijn, 40% vindt van niet

Tarieven locaties

Voor kleinere concerten waar minder publiek wordt verwacht, vindt men te weinig akoestisch en technisch goede en betaalbare locaties. Dat geldt ook voor locaties in de binnenstad. Sommigen geven aan dat ze het liefst in een theaterzaal optreden maar komen niet met de kosten uit als men ook nog tijd wil steken in goed voorbereiding van de voorstelling met een extra technische repetitie. Vooraf aan de

uitvoering wordt tijd gevraagd voor een extra technische doorloop. Dat betekent dat er niet één dagdeel maar twee of afhankelijk van de grootte drie dagdelen aan de vragende partij worden berekend. Ook door bijkomende kosten zoals inzet van beamers, microfoons, piano, personele e.a. kosten waarop men niet rekent, vinden uitvoerenden sommige locaties duur worden. Ook is vanwege kosten aan het inhuren van solisten en of instrumentarium bij concerten behoefte aan lage huurprijzen.

Gemis

In algemene zin wordt een grote concertzaal gemist, geschikt voor 500 personen met een goede akoestiek, goede technische voorzieningen en ondersteuning, parkeerruimte nabij, tegen een redelijke huurprijs. Vanuit fotografie wordt een goede expositieruimte gemist waar ook vele ander activiteiten kunnen worden gecombineerd.

CONTACT

POSTADRES

Scholen in de Kunst/Platform Amateurkunst
Postbus 1138
3800 BC Amersfoort

VESTIGINGEN

Scholen in de Kunst Amersfoort/Eemhuis, Eemplein 75, Amersfoort
Scholen in de Kunst Amersfoort/ICOON, Leeghwater 1-3, Amersfoort
Scholen in de Kunst Hoogland, Sportlaan 28, Hoogland
Scholen in de Kunst Leusden, Eikenlaan 1, Leusden
Scholen in de Kunst Soest, Kerkplein 1, Soest

CENTRAAL TELEFOONNUMMER

033 467 34 73 (bereikbaar van 09.00 tot 20.00 uur)

WEBSITE

www.scholenindekunst.nl

VOOR UITGEBREIDE INFORMATIE GA NAAR

WWW.SCHOLENINDEKUNST.NL

COLOFON

FOTOGRAFIE

Pagina omslag voorzijde: Muziektheatergroep Totaal, foto Peter Putters/De Nozem
Pagina 2: Jeugdtheater, foto Cees Wouda
Pagina 4: Dansvoorstelling, foto Henry Krul
Pagina 6/9: Basic and Full Color, foto Esther Seijmonsbergen
Pagina 10: Shantykoor Ahoy, foto Rombout Stegink
Pagina 13: Theatervoorstelling Niemandsland, foto Henry Krul
Pagina 14/15: Theatergroep Thalia, foto Cees Wouda
Pagina 16: Concert Eemhuis, foto Henry Krul
Pagina 20 : Vocal Group Waves, foto Merel Beijer
Pagina 24: Theaterkoor Voice Box, foto Cees Wouda
Pagina 27: Vocal Band Experience, foto Gerda van Velzen
Pagina 28/31: Swing Close, foto Rombout Stegink
Pagina 32: Muziekvereniging Animato, foto Sylvia Verzijl
Pagina 34/35:: Showband Jong Juliana, foto Anton Havelaar
Pagina 36: Amersfoorts Kamerkoor, foto Henry Krul
Pagina 39: Tejaterthuis Elisabeth Loot, foto Cees Wouda
Pagina 40: Koninklijke Amersfoortse Muziekvereniging, foto Joke Vollebregt
Pagina 44/45: Orkestvereniging Amersfoort, foto Annette Kempers
Pagina 46: New Manhattan Big Band, foto Henry Krul
Pagina 49: Jongerenkoor, foto Cees Wouda
Pagina 50: Dansvoorstelling, foto Henry Krul
Pagina 53: Muziekgezelschap Coda, foto Anton Havelaar
Pagina 55: Teatro Obstinato, foto vereniging
Pagina omslag achterzijde: Dag van de Amateurkunst Eemplein, foto Anton Havelaar

UITGAVE

Scholen in de Kunst, maart 2019

TEKSTEN & REDACTIE

Scholen in de Kunst en Beleidswerkgroep Amateurkunst

ONTWERP/VORMGEVING

Pascale Companjen, Nijmegen

DRUK

Printing, Amersfoort

Deze uitgave is samengesteld met de grootste zorgvuldigheid.
De uitgever draagt geen verantwoordelijkheid voor eventuele
foutieve vermeldingen, programmawijzigingen of onjuistheden.
Tekstovername met bronvermelding is toegestaan.
Op de foto's en de vormgeving rust copyright.

Met bijdragen van Fotokring Eemland

SCHOLEN
IN DE KUNST